

ARCHEOLOGIENOTA

DENDERMONDE – FRANZ COURTENSSTRAAT

J. CLAESSEN, B. VAN GENECHTEN,
E. AUDENAERT, K. BOUCKAERT,
A. DOUCET

JUNI – NOVEMBER 2019

Titel

Archeologienota zonder ingreep in de bodem. Dendermonde – Franz Courtensstraat

Auteur(s)

Jan Claesen, Ben Van Genechten, Evelien Audenaert,
Kevin Bouckaert & Alexander Doucet

Projectnummer

2019E115

Plaats en datum

Kortenaken, juni – november 2019

Reeks en nummer

ARCHEBO rapport 2019E115
ISSN 2034-5615

© 2019 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

INHOUD

1	Inleiding	4
1.1	<i>Algemeen</i>	<i>4</i>
1.2	<i>Beschrijving onderzoeksopdracht</i>	<i>4</i>
1.3	<i>Doelstellingen</i>	<i>7</i>
1.4	<i>Randvoorwaarden.....</i>	<i>7</i>
1.5	<i>Onderzoeksvragen</i>	<i>7</i>
2	Huidige & toekomstige situatie	8
2.1	<i>Huidige situatie</i>	<i>8</i>
2.2	<i>Toekomstige situatie</i>	<i>9</i>
3	Bureauonderzoek	12
3.1	<i>Landschappelijke & bodemkundige situering</i>	<i>12</i>
3.2	<i>Archeologische en erfgoedkundige data.....</i>	<i>20</i>
3.3	<i>Historiek en cartografische bronnen.....</i>	<i>31</i>
3.4	<i>Archeologische verwachting</i>	<i>40</i>
4	Resultaten bureauonderzoek	42
4.1	<i>Algemeen</i>	<i>42</i>
4.2	<i>Beantwoording onderzoeksvragen</i>	<i>42</i>
4.3	<i>Samenvatting / assessment bureauonderzoek</i>	<i>44</i>
4.4	<i>Programma van maatregelen.....</i>	<i>48</i>
5	Bibliografie	49
6	Figurenlijst.....	51
7	Plannenlijst.....	52

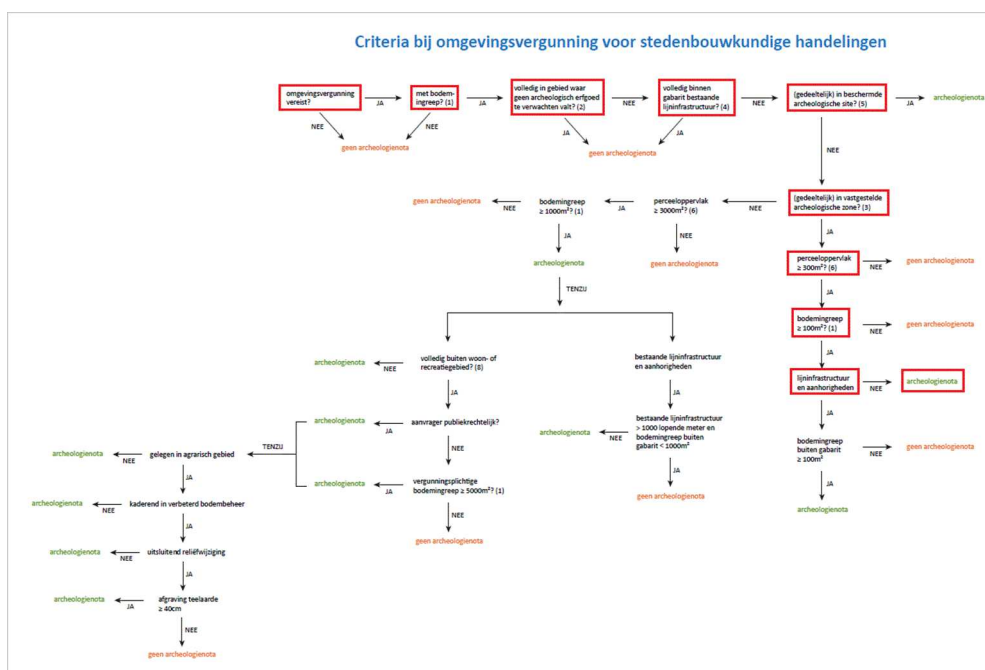
1 INLEIDING

1.1 ALGEMEEN

Bij het aanvragen van een omgevingsvergunning kan het zijn dat het toevoegen van een archeologienota aan de aanvraag verplicht wordt gesteld. De archeologienota wordt geschreven door een erkend archeoloog en bevat de resultaten van een archeologisch vooronderzoek en een advies voor vrijgave of eventueel vervolgonderzoek.

Het toevoegen van een archeologienota aan een omgevingsvergunning is afhankelijk van een aantal criteria:

- De totale oppervlakte van de percelen
- De oppervlakte van de geplande bodemingrepen
- De ruimtelijke bestemming van het terrein
- De ligging van het terrein binnen of buiten een archeologische zone of de site volgens de inventaris

Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen

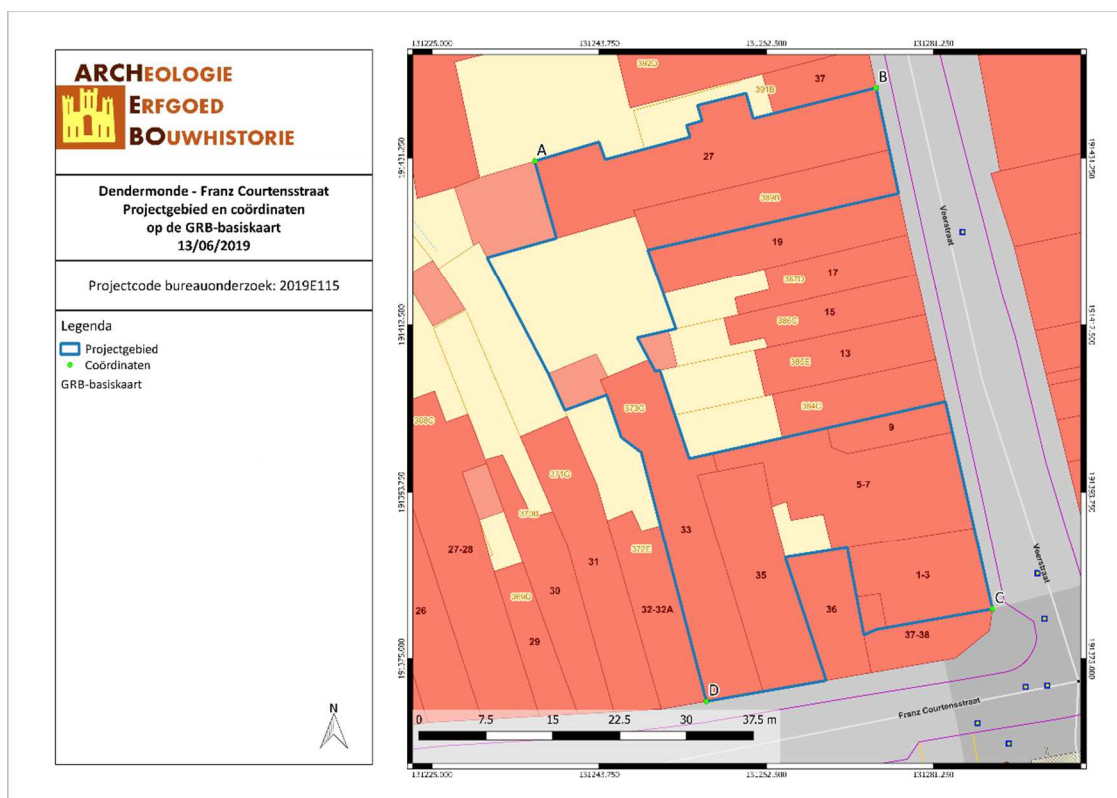
1.2 BESCHRIJVING ONDERZOEKSOPDRACHT

Naar aanleiding van een omgevingsvergunning heeft ARCHEBO bvba een archeologienota opgemaakt voor een projectgebied aan de Veerstraat huisnummers 1 t.e.m. 9 en tussen huisnummers 19 en 37 en aan de Franz Courtensstraat 33-34-35 in Dendermonde (Oost-Vlaanderen). Op het projectgebied zal door de opdrachtgever de bestaande bebouwing gesloopt worden. Vervolgens zullen drie nieuwe gebouwen opgetrokken worden. De verschillende verdiepingen zijn bereikbaar via een trap en lift. De nieuwbouw in het zuiden van het terrein zal een kelderverdieping krijgen met parking, een fietsenstalling, bergingen, technische ruimtes en teller-ruimtes. Binnen het terrein komen drie regenwaterputten en drie septische putten. Aan de Veerstraat vertrekt een oprit die opgebouwd zal zijn uit grindstabilisatieplaten, opgevuld met siergrind en langs de oprit worden parkeerplaatsen en een fietsenstalling voorzien. In het noorden, achter de parkeerplaatsen wordt een afvalberging voorzien. De rest van het projectgebied zal bestaan uit een groene zone met bomen. Het projectgebied heeft een totale oppervlakte van ca. 1 564,66 m².

Aangezien de aanvraag voor een omgevingsvergunning na 1 juni 2016 werd ingediend, is een archeologienota evenwel vereist, zoals vastgelegd in het Onroerenderfgoeddecreet (art. 5.4.1, 5.4.2, 5.4.8 en 5.4.9). Het bureauonderzoek werd uitgevoerd in juni – november 2019 onder leiding van erkend archeoloog Jan Claesen. Contactpersoon bij de opdrachtgever was mevr. Carla Degryse. In de onderhavige archeologienota worden de locatie van het terrein en de reeds uitgevoerde werken geanalyseerd. Deze informatie wordt samen met de resultaten van een archeologisch bureauonderzoek bestudeerd.

Administratieve fiche	
Naam site:	Dendermonde – Franz Courtensstraat
Onderzoek:	Archeologienota zonder ingreep in de bodem
Ligging:	Oost-Vlaanderen, Dendermonde, Veerstraat 1-9 en tussen huisnummer 19 en 37 en Franz Courtensstraat 33-34-35
Kadaster:	Dendermonde, afdeling 1, sectie C, perceelnummers 373g, 374c, 374d, 380b, 382b, 383b, 389b en 390v
Coördinaten:	A X 131236.500
	Y 191430.909
	B X 131274.824
	Y 191439.104
	C X 131287.891
	Y 191380.586
	D X 131255.774
	Y 191370.245
Uitvoerder:	ARCHEBO bvba Merelnest 5 3470 Kortenaeken
Projectcode bureauonderzoek:	2019E115
Projectleiding:	Jan Claesen
Erkenningsnummer projectleiding:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00014
Bewaarplaats archief:	Bij de opdrachtgever
Grootte projectgebied:	Ca. 1 564,66 m ²
Uitvoeringsperiode:	Juni – november 2019
Reden van de ingreep	Slopen huidige bebouwing, bouwen van drie nieuwe gebouwen (appartementen en handelspand), voorzien van kelderverdieping met parking en bovengrondse parking
Wetenschappelijke vraagstelling:	Het doel van deze archeologienota is een archeologische evaluatie van het terrein, de geplande werken en impact op het bodemarchief.
Termen Thesauri:	Bureauonderzoek, verstoring, slopen, stedenbouwkundig, archeologisch vastgestelde zone

De onderstaande GRB-kadasterkaart en de Orthofoto tonen het projectgebied op de meest recente stadskarten en luchtfoto's.

DEFR/19/06/13/1 - Digitale aanmaak

Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2019)

DEFR/19/06/13/2 - Digitale aanmaak

Figuur 3: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2019)

1.3 DOELSTELLINGEN

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de werken. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Onderdeel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen vernietigd worden, is een archeologisch onderzoek nodig. Er wordt een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het projectgebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het projectgebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het projectgebied, zal de bodem onderzocht worden op gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

Deze archeologienota dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed en nadien bij de aanvraag voor de bouwvergunning gevoegd te worden.

1.4 RANDVOORWAARDEN

Het betreft een uitgesteld onderzoek aangezien de bestaande bebouwing in eerste instantie gesloopt moet worden vooraleer archeologisch onderzoek mogelijk is. De nutsleidingen zijn eveneens nog aanwezig en bevinden zich op een ongekende locatie en houdt hierdoor een veiligheidsrisico in. De sloop (werken aan de fundamenteën, onder het maaiveld) van de aanwezige bebouwing mag enkel uitgevoerd worden onder begeleiding van een erkend archeoloog. De aanwezige bomen dienen eveneens eerst gekapt te worden tot aan het maaiveld. Stronken mogen pas verwijderd worden na of in functie van het archeologisch onderzoek.

1.5 ONDERZOEKSVRAGEN

Tijdens het bureauonderzoek dienen op zijn minst onderstaande vragen beantwoord te worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*
2. *Welke info is er nog te vinden over voormalige constructies op het terrein?*
3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van historisch kaart- en bronnenmateriaal?*
4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

2 HUIDIGE & TOEKOMSTIGE SITUATIE

2.1 HUIDIGE SITUATIE

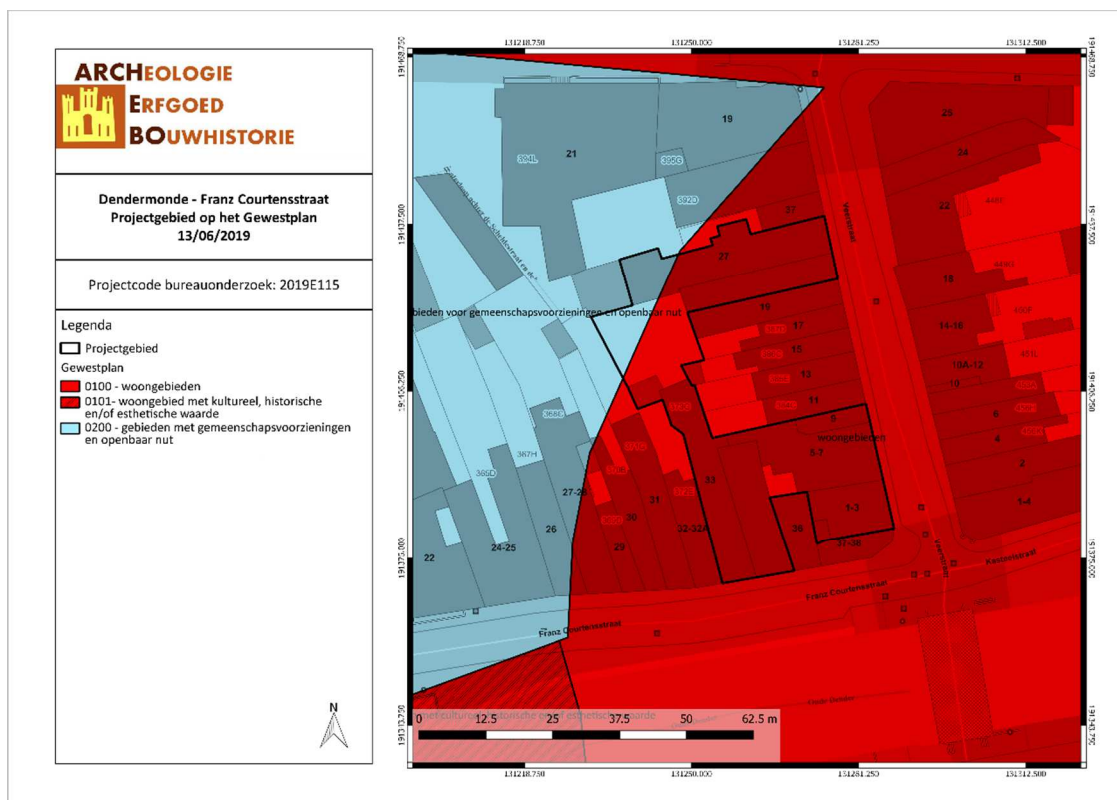
Het projectgebied ligt aan de Veerstraat huisnummers 1 t.e.m. 9 en tussen huisnummers 19 en 37 en aan de Franz Courtensstraat huisnummers 33, 34 en 35 in Dendermonde (Oost-Vlaanderen). Het terrein is grotendeels bebouwd. Eén van deze gebouwen is een burgerhuis dat geregistreerd staat als een vastgesteld bouwkundig erfgoed (ID 48158).¹ De bebouwing heeft geen kelderverdieping. Een deel van het noordwesten is onbebouwd en bestaat uit een groene zone met bomen. Volgens het gewestplan ligt het projectgebied grotendeels binnen ‘Woongebieden’, het noordwesten van het terrein wordt gekarteerd als ‘Gebieden met gemeenschapsvoorzieningen en openbaar nut’.

DEFR/19/06/13/3 - Digitale aanmaak

Figuur 4: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2019)

¹ “Burgerhuis (ID 48158) | Inventaris Onroerend Erfgoed”, geraadpleegd 14 juni 2019, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/48158>.

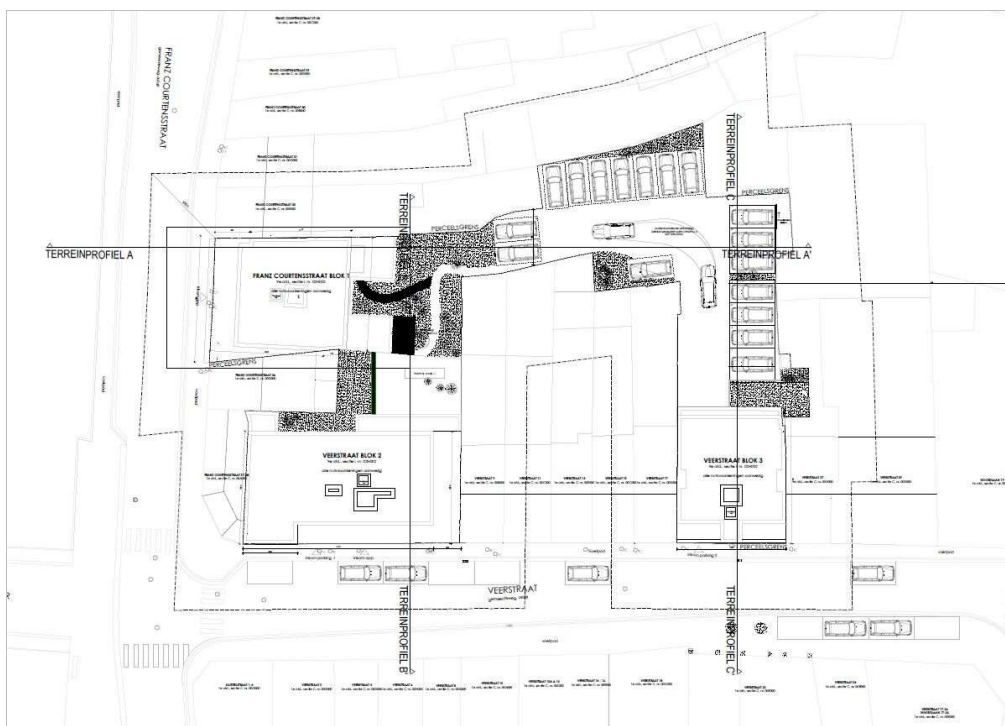

DEFR/19/06/13/4 - Digitale aanmaak

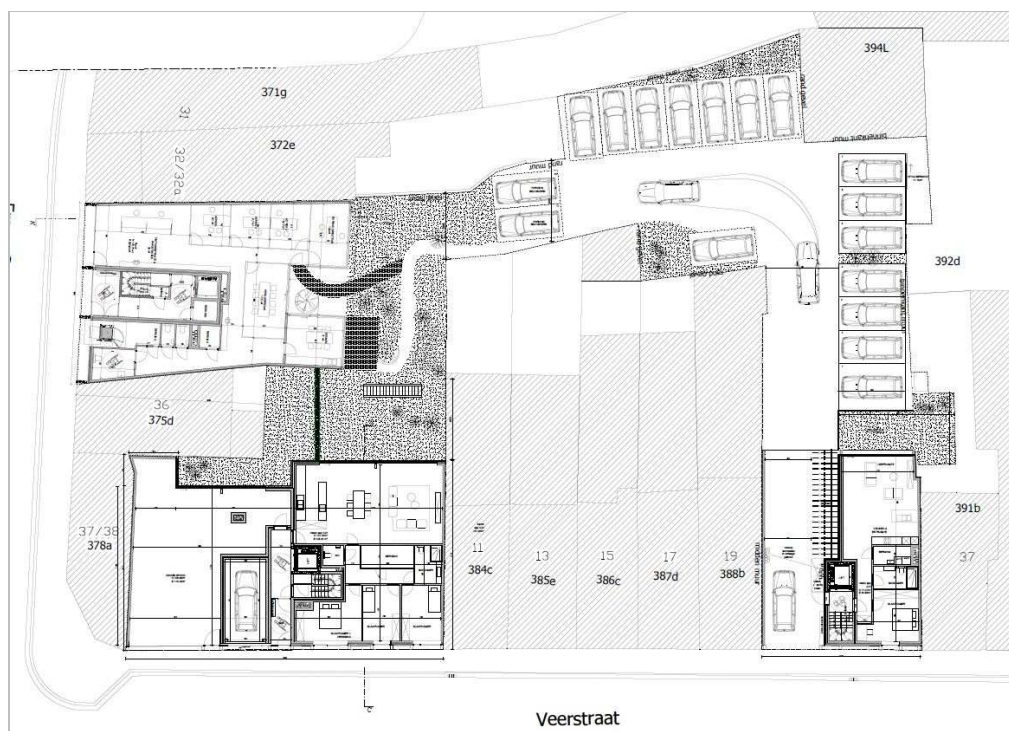
Figuur 5: Situering van het projectgebied op Gewestplan (Geopunt, 2019)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

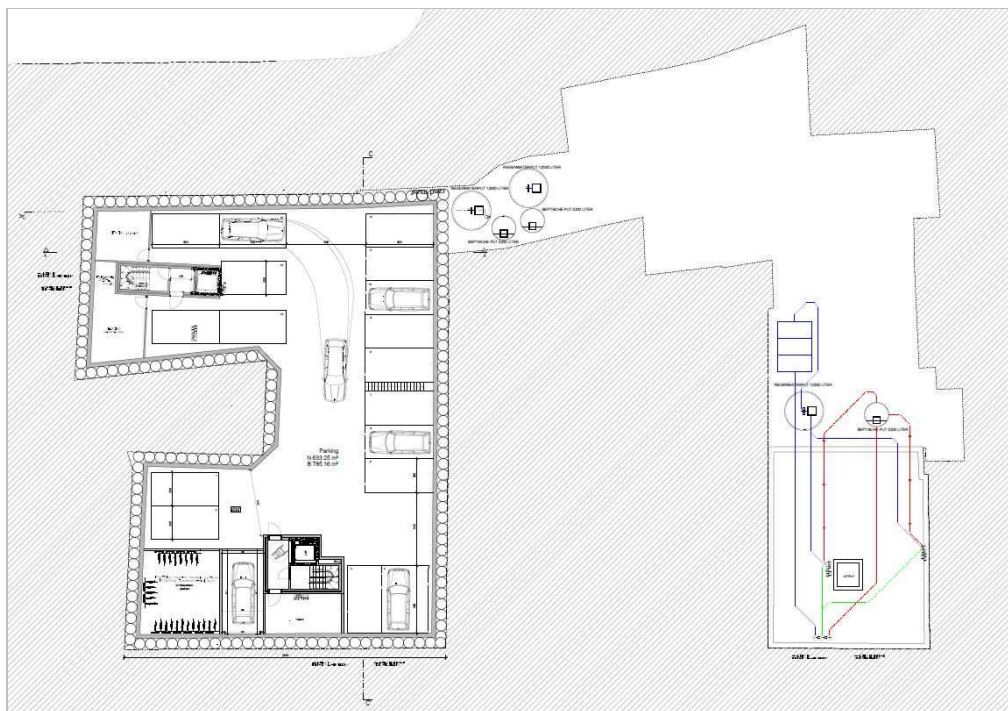
Op het projectgebied zal door de opdrachtgever de bestaande bebouwing gesloopt worden. Vervolgens zullen drie nieuwe gebouwen opgetrokken worden. In deze gebouwen zullen een handelspand en appartementen worden ondergebracht. De nieuwbouw in het zuiden van het terrein zal een kelderverdieping (ca. 3,50m diepte) krijgen, waar parkeergelegenheid voor personenwagens en een fietsenstalling worden voorzien. Op de kelderverdieping komen ook bergingen, technische ruimtes en teller-ruimtes. De nieuwbouw in het noorden krijgt geen kelderverdieping. De verschillende verdiepingen zijn bereikbaar via een trap en lift. De exacte diepte van de liftkokers moet nog bepaald worden volgens de specificaties van de liften. De liftput en de plaat van deze liftput verstoren tot op ca. 1,7m diepte. Hierdoor zullen de liftputten in blok 1 en 2 (nieuwbouw in zuiden met kelderverdieping) tot op ca. 5,20m diepte komen, de liftputten in blok 3 (nieuwbouw in het noorden zonder kelderverdieping) tot op ca. 1,7m diepte. Binnen het terrein komen drie regenwaterputten (elk 12.500 liter) en drie septische putten (elk 5.200 liter). De regenwaterputten zijn 2,15m diep en zullen 70-90cm onder de grond zitten, waardoor deze tot op max. 3,05m diepte zullen verstoren. De septische putten zijn 1,72m diep zullen ook 70-90cm onder de grond zitten, waardoor deze putten tot op max. 2,65m diepte zullen verstoren. De exacte diepte van de nutsleidingen zal bepaald worden tijdens de uitvoering, maar vermoedelijk zal dit de standaarddiepte (60cm) zijn. Aan de Veerstraat vertrekt een oprit die van oost, via west naar zuid loopt binnen het projectgebied. Deze oprit en verharde (voet)paden binnen het terrein zullen opgebouwd zijn uit grindstabilisatieplaten, opgevuld met siergrind en zullen tot max. 50cm diepte verstoren. Langs de oprit worden 18 parkeerplaatsen voor personenwagens en een fietsenstalling voor 20 fietsen voorzien. de verharding van de parkeerplaatsen en de fietsenstalling zullen ook tot op max. 50cm diepte verstoren. In het noorden, achter de parkeerplaatsen wordt een afvalberging voorzien. De rest van het projectgebied zal bestaan uit een groene zone met bomen (verstoring tot op max. 50cm). Het projectgebied heeft een totale oppervlakte van ca. 1 564,66 m².

Figuur 6: Toekomstplan (Buro-C Architecten bvba, 2019)

Figuur 7: Gelijkvloers (Buro-C Architecten bvba, 2019)

Figuur 8: Kelderverdieping (Buro-C Architecten bvba, 2019)

DEFR/19/06/13/5 - Digitale aanmaak

Figuur 9: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2019)

3 BUREAUONDERZOEK

Het doel van de bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

In dit hoofdstuk wordt gebruik gemaakt van alle beschikbare kaarten van het plangebied, te weten de bodemkaart, geologische kaarten, bodemerosiekaart, bodemgebruikskaart en relevante historische kaarten. De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) werd gebruikt als uitgangspunt voor de bestudering van archeologische waarden in de omgeving van het plangebied.

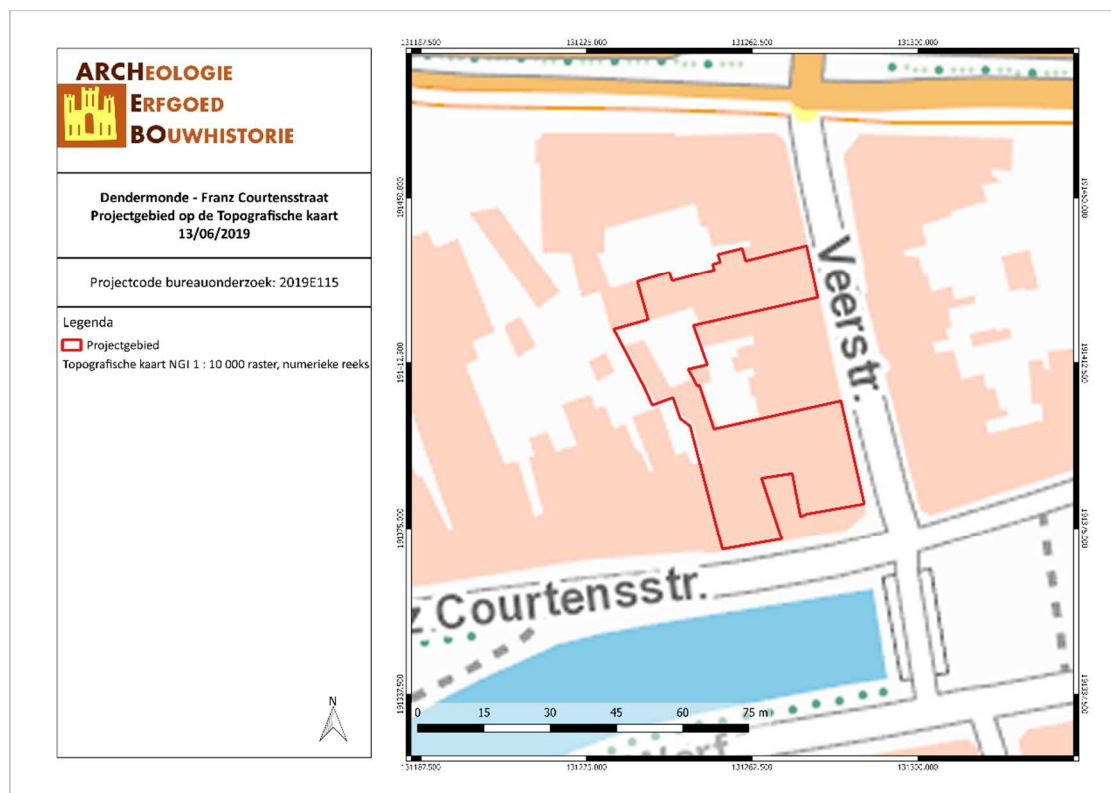
De gebruikte kaarten werden in georeferencierte vorm (Belge Lambert 1972) gebruikt in het programma QGIS. In dit programma werden de genoemde kaarten als lagen toegevoegd teneinde er de huidige en toekomstige situatie op te kunnen weergeven. Het plangebied werd bovendien op alle kaarten geplott om de oriëntatie op de kaarten te vergemakkelijken.

3.1 LANDSCHAPPELIJKE & BODEMKUNDIGE SITUERING

3.1.1 Topografische situering

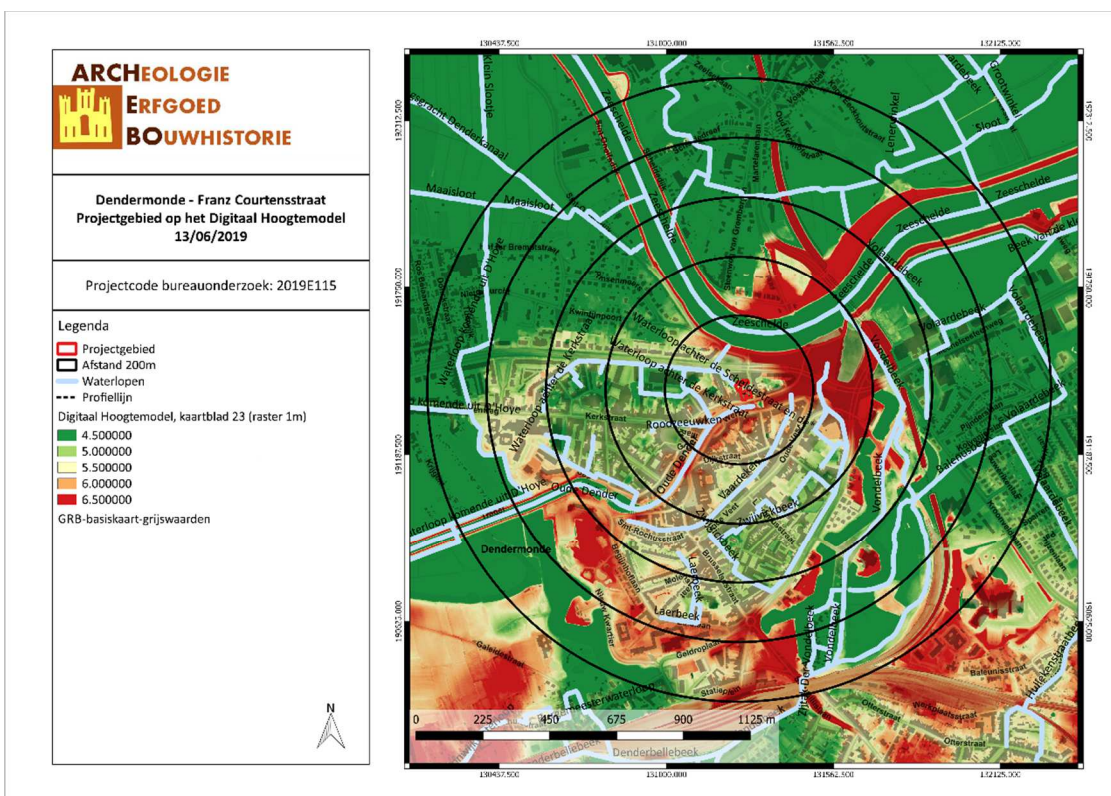
Het projectgebied ligt aan de Veerstraat, huisnummers 1 t.e.m. 9 en tussen huisnummers 19 en 37 en aan de Franz Courtensstraat, huisnummers 33, 34 en 35 in Dendermonde, een stad en gemeente gelegen binnen de Belgische provincie Oost-Vlaanderen. De gemeente Dendermonde bestaat uit acht deelgemeenten, namelijk Appels, Baasrode, Dendermonde, Grembergen, Mespelare, Oudegem, Schoonaarde en Sint-Gillis-bij-Dendermonde en wordt omringd door de gemeenten Zele, Hamme, Buggenhout, Lebbeke, Aalst, Lede, Wichelen en Berlare. Het projectgebied ligt binnen de Dender-vallei. De Oude Dender loopt net ten zuiden van het projectgebied en binnen een straal van 1km rondom het projectgebied bevinden zich meerdere beken en waterlopen, waaronder de Vaardeken, de Vondelbeek, de Laerbeek, de Balenusbeek, de Volaardebeek en de Zeeschelde. Het projectgebied ligt volgens het Digitaal Hoogtemodel tussen ongeveer 5 en 6 meter boven de zeespiegel. Het terrein lijkt licht opgehoogd en de bodemkaart van Vlaanderen bevestigt dat de bodem in de omgeving van het terrein op sommige plaatsen opgehoogd is. Kadastraal ligt het terrein in Dendermonde, afdeling 1, sectie C, perceelnummers 373g, 374c, 374d, 380b, 382b, 383b, 389b en 390v.

Topografisch gezien ligt het projectgebied in een natte vallei waar verschillende droge koppen voorkomen, zoals te zien is op figuur 11. Steentijdsites kunnen verwacht worden op deze droge koppen, indien deze in het projectgebied bewaard zijn.

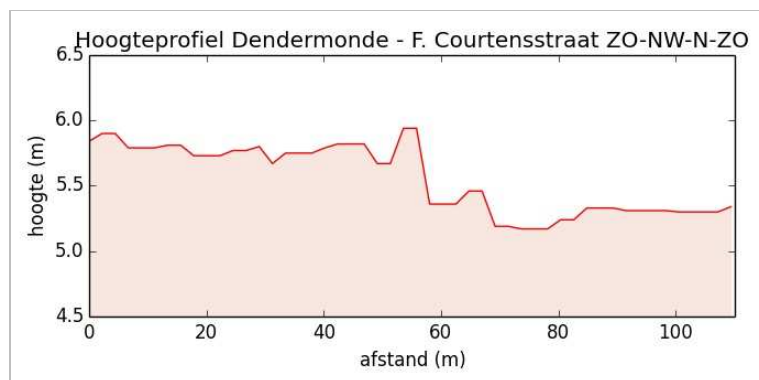
DEFR/19/06/13/6 - Digitale aanmaak

Figuur 10: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2019)

DEFR/19/06/13/7 - Digitale aanmaak

Figuur 11: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2019)

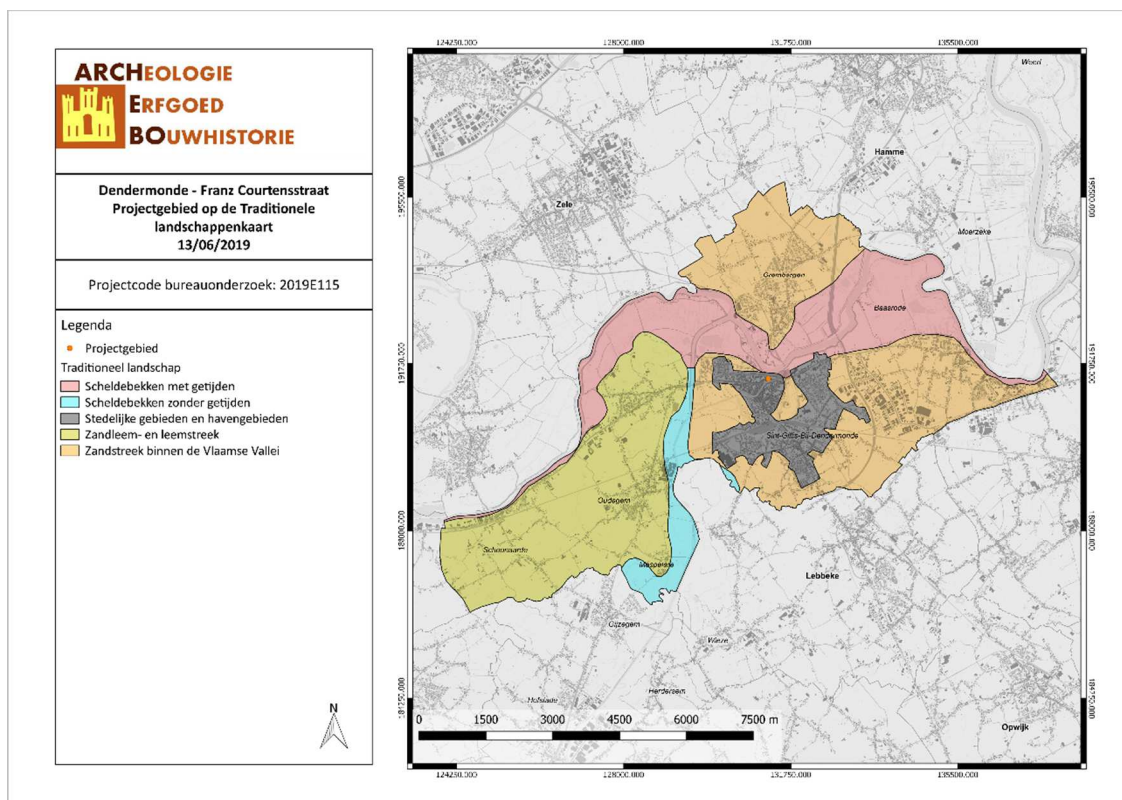

Figuur 12: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in ZO-NW-N-ZO richting (Geopunt, 2019)

3.1.2 Geologie & landschap

3.1.2.1 Fysisch geografisch

Het projectgebied is volgens de Traditionele Landschappenkaart gekarteerd als ‘Stedelijke gebieden en havengebieden’. De gehele gemeente Dendermonde wordt gekarteerd als Zandstreek binnen de Vlaamse vallei, Scheldebekken met getijden, Stedelijke gebieden en havengebieden, Scheldebekken zonder getijden en Zandleem- en leemstreek.

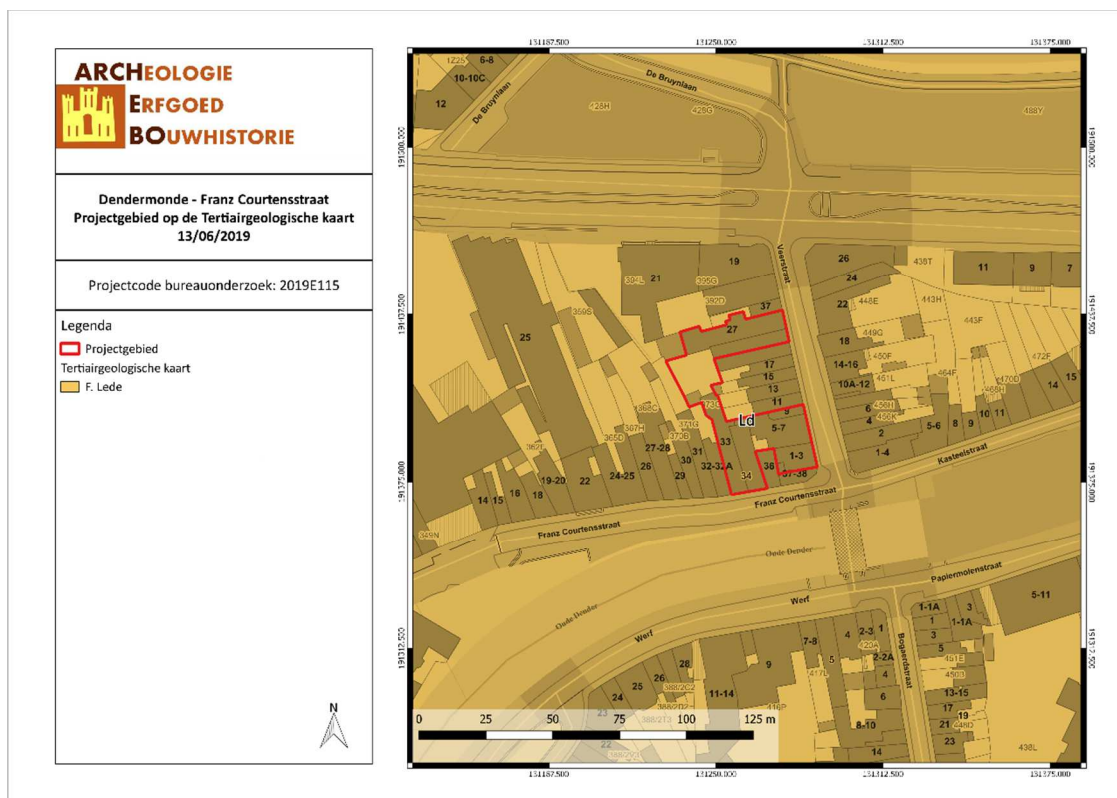

DEFR/19/06/13/8 - Digitale aanmaak

Figuur 13: Dendermonde aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2019)

3.1.2.2 Paleogeen & neogeen (Tertiair)

Op basis van de Databank Ondergrond Vlaanderen bevindt het onderzoeksterrein zich binnen de **Formatie van Lede**. De formatie bestaat uit lichtgrijs fijn zand, heeft basisgrind en soms kalksteenbanken en is kalk-, fossiel- (*Nummulites variolarius*) en soms glauconiethoudend.²

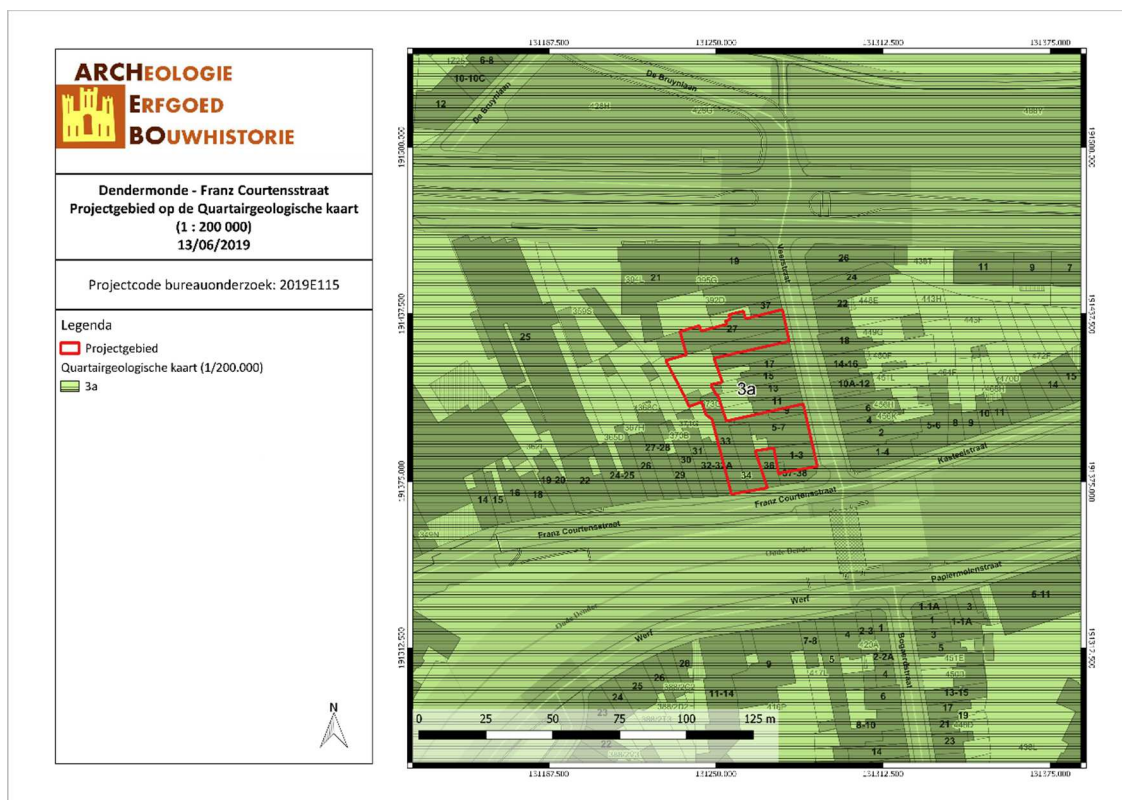
DEFR/19/06/13/9 - Digitale aanmaak

Figuur 14: Situering van het projectgebied op de Tertiairgeologische kaart (DOV, 2019)

3.1.2.3 Quartair

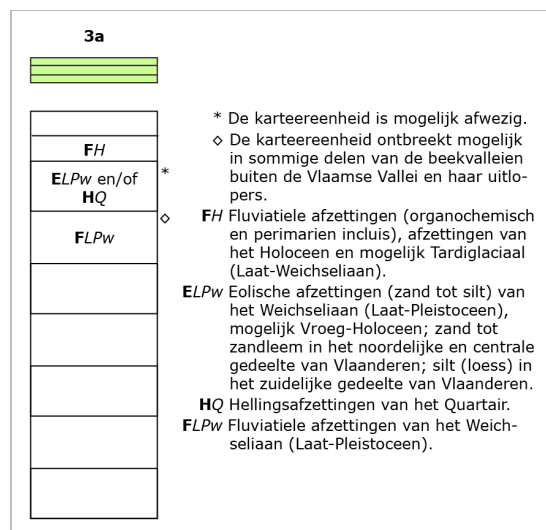
Volgens de quartairgeologische kaart (1/200.000) bevindt het projectgebied zich volledig binnen type 3a. Dit type bestaat uit een onderste laag fluviatile afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Deze laag ontbreekt echter mogelijk in sommige delen van de beekvalleien buiten de Vlaamse Vallei en haar uitlopers. Boven deze fluviatile afzettingen liggen hellingsafzettingen van het Quartair en/of eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen. In het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen bestaan deze eolische afzettingen uit zand tot zandleem, in het zuidelijk gedeelte van Vlaanderen bestaan deze uit silt (loess). Deze karteereenheid van eolische en/of hellingsafzettingen is mogelijk afwezig. De bovenste laag bestaat uit fluviatile afzettingen (organochemisch en perimarien inclus), afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan).

² Pieter Laga, Stephen Louwyne, en Stéphane Geets, *Paleogene and Neogene lithostratigraphic units (Belgium)*, Geologica Belgica 4, 2001, 141.

DEFR/19/06/13/10 - Digitale aanmaak

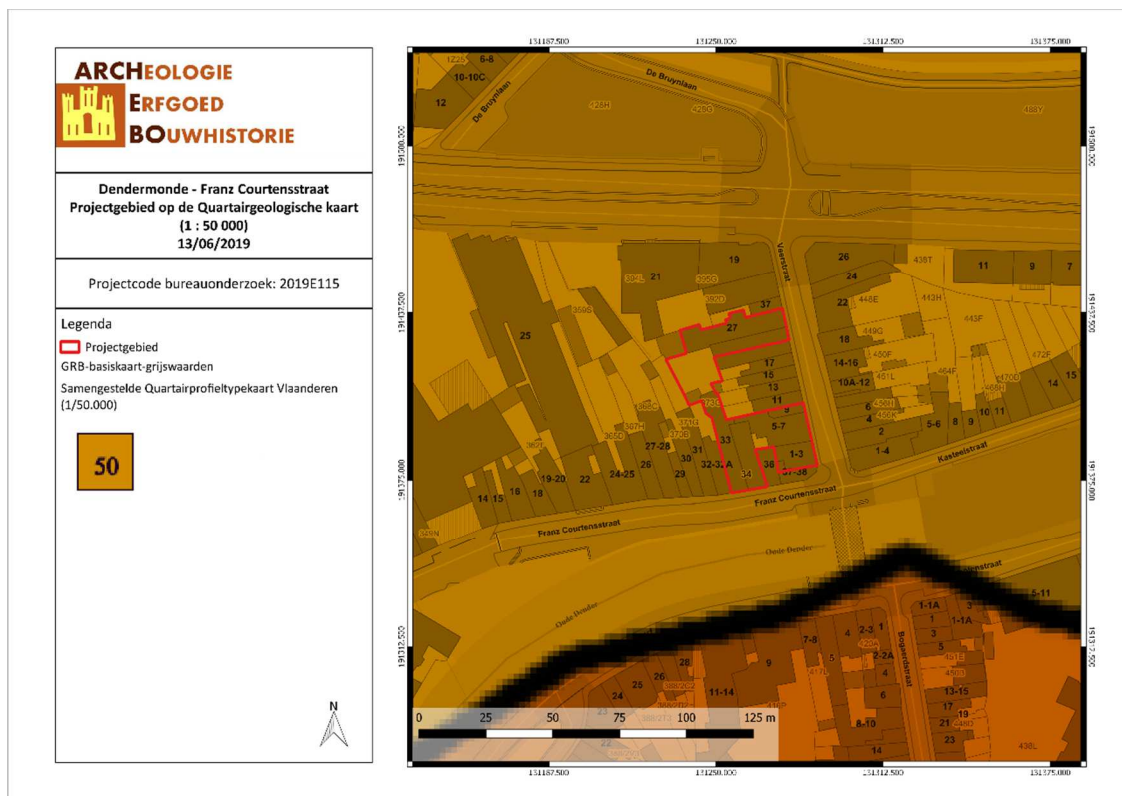
Figuur 15: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/200.000 (DOV, 2019)

Figuur 16: Uitleg van het type volgens de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2016)

Volgens de quartairgeologische kaart (1/50.000) kent het projectgebied type 50. De onderste laag bestaat uit grofkorrelige vlechtende rivierafzettingen, met meerdere fining-up cycli, bestaande uit grinthoudend tot grintrijk zand aan de basis en half-fijn zand tot klei aan de top. Deze laag rivierafzettingen wordt bedekt door zandige, vlechtende rivierafzettingen van zeer fijn tot medium zand, soms met lemige intercalaties die weinig kunnen zijn. Bovenop deze laag liggen eolische afzettingen en afzettingen van lokale oorsprong (zand tot lichte zandleem in het Dekzandgebied, zandleem in het Overgangsgebied, mogelijk alternerend complex van zand- en leemlagen en een herwerking van tertiair

materiaal). Deze laag is echter mogelijk afwezig. De bovenste laag van type 50 bestaat uit fluviaat afzettingen waarvan de textuur varieert van klei tot zand en die mogelijk veen bevatten.³

DEFR/19/06/13/11 - Digitale aanmaak

Figuur 17: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/50.000 (DOV, 2019)

3.1.2.4 Bodem, bodemkundig booronderzoek, erosie & bodemgebruik

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen wordt het projectgebied omschreven als OB (onder bebouwing). Binnen een straal van 500m rond het projectgebied wordt de bodem gekarteerd als OB (onder bebouwing), ON (opgehoogd terrein), OT (vergraven terrein), Pfp (zeer natte licht zandleemgronden met reductiehorizont zonder profielontwikkeling), Lfp (zeer sterk gleyige zandleemgronden zonder profielontwikkeling), Lep (sterk gleyige gronden met reductiehorizont op zandleem zonder profielontwikkeling), Efp (zeer sterk gleyige gronden, met reductiehorizont, op klei zonder profielontwikkeling), Edp (matig gleyige kleigronden zonder profielontwikkeling).⁴

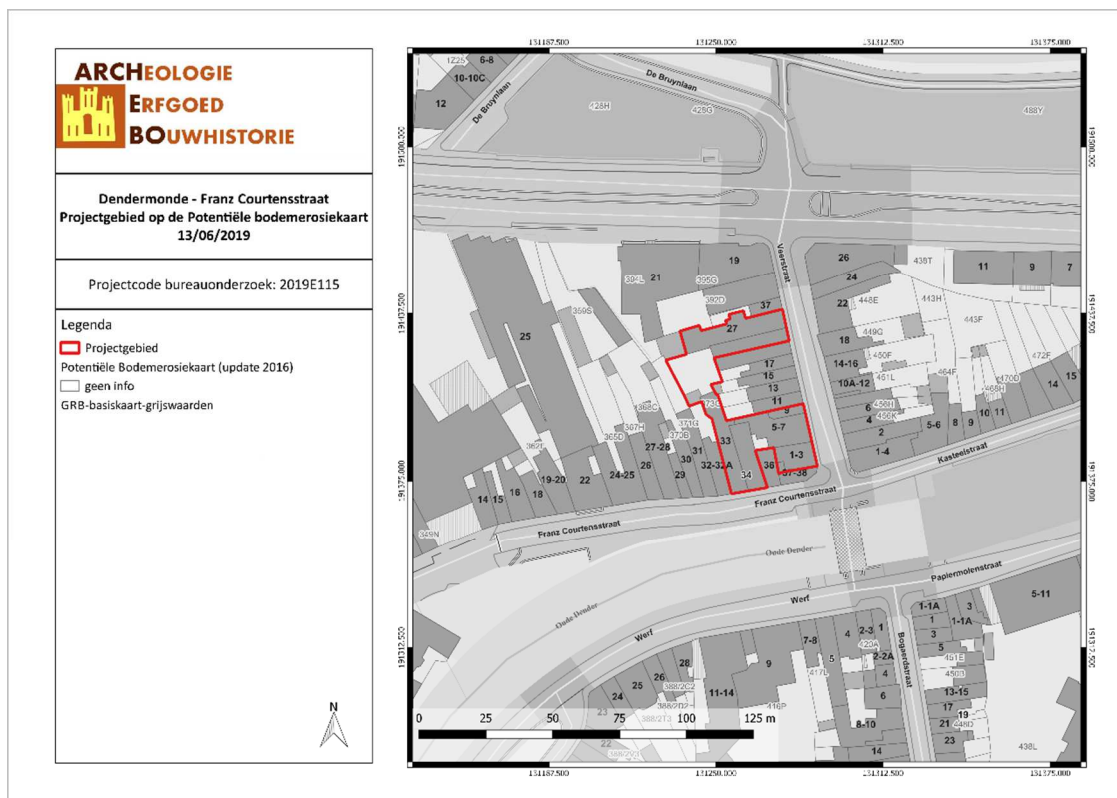
³ Frieda Bogemans, *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart - kaartblad 23, Mechelen* (Vlaamse overheid, dienst Natuurlijke Rijdommen, 1996).

⁴ E Van Ranst en C Sys, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1 : 20 000)* (Gent: Laboratorium voor Bodemkunde, 2000), 18, 87, 73, 74, 75.

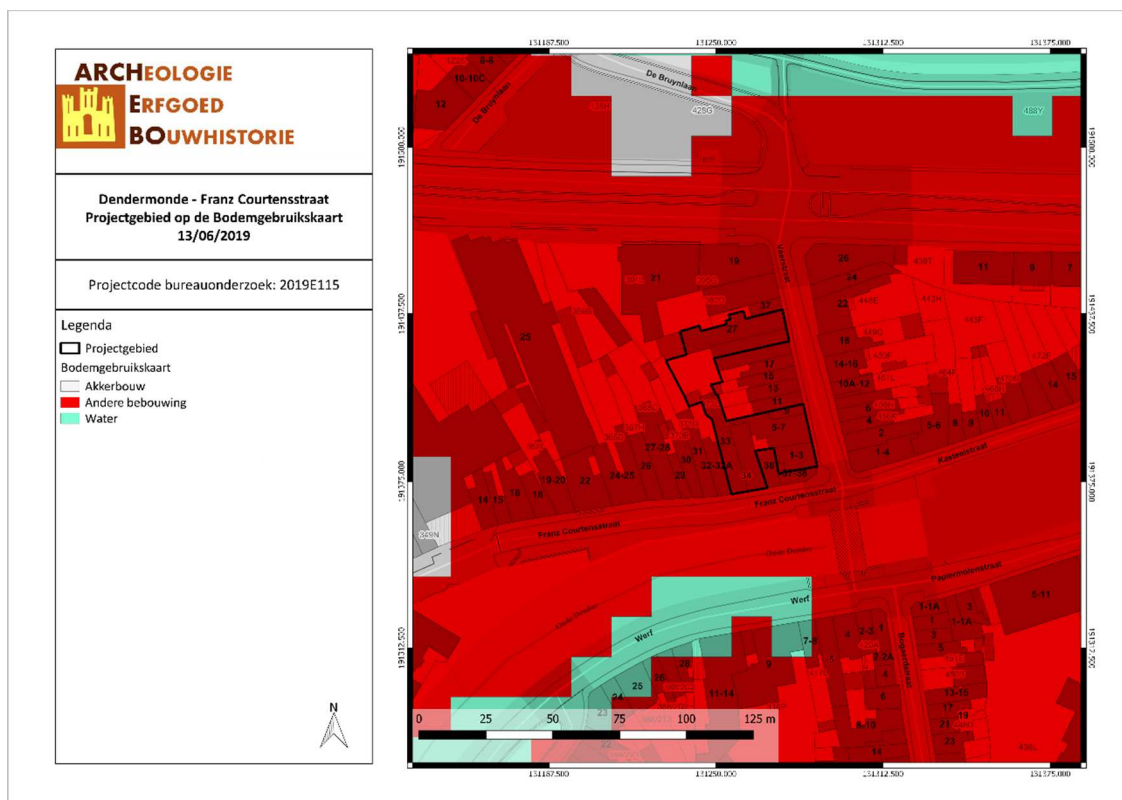

Figuur 18: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2019)

Op de Potentiële bodemerosiekaart is over het projectgebied geen informatie beschikbaar. Volgens de bodemgebruikskaat ligt het projectgebied volledig binnen 'Andere bebouwing'.

Figuur 19: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2019)

DEFR/19/06/13/14 - Digitale aanmaak

Figuur 20: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaat (Geopunt, 2019)

3.2 ARCHEOLOGISCHE EN ERFGOEDKUNDIGE DATA

3.2.1 Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. De Centrale Archeologische inventaris toont wel verschillende vondsten in de directe en ruimere omgeving. Net ten noorden van het projectgebied zijn sporen gevonden van een stadspoort uit de Volle Middeleeuwen (CAI 1220). Net ten oosten van het projectgebied, aan de overkant van de Veerstraat zijn sporen van een Laatmiddeleeuwse kapel voor arme vrouwen en kinderen gevonden (CAI 1257). Ten oosten van deze CAI-locatie zijn meerdere vondsten aangetroffen. Het betreft een algemene ophoging van de zone met daarop een 16de-eeuws groot gebouw met een bakstenen vloer, houten funderingspalen en een greppel, sporen van de bouw van het Spaans kasteel in de 16de eeuw, met een kapel, een funderingsmuur van ruim 1 meter dik en een funderingsblok, sporen van de afbraak van het Spaans Kasteel en van een ophoging met strandzand, sporen van de 19de-eeuwse spoorlijn met spoorwegberm (opgebroken bij de aanleg van de Noordlaan) en sporen van het 18de-eeuws buskruitmagazijn Sint-Theresia (CAI 20183). Alle sporen en vondsten werden aangetroffen tijdens de controle van de werken. Net ten westen van het projectgebied zijn sporen van een 16de-eeuwse kapel (CAI 1270) aangetroffen. Ca. 150m ten westen van het terrein is de plattegrond van een Laatmiddeleeuws gebouw aangetroffen. Aanvankelijk stond op deze locatie een brouwerij en het huis 'de Vier Eemers'. In de 17de-eeuw stond er een klooster, waarvan een kleine, wit marmeren gedenkplaat met opschrift uit de kapel, een cartouche uit zandsteen en een arduinen steen met jaartal 1834 aangetroffen tijdens de werkcontrole (CAI 30001).

Tussen ca. 50 en 250m ten noorden van het projectgebied zijn sporen van een Laatmiddeleeuwse brug aangetroffen (CAI 1181). Tussen ca. 50 en 200m ten zuidoosten van het projectgebied zijn sporen aangetroffen van een 17de-eeuws klooster en van het Laatmiddeleeuws Lombaerdenhof. Tijdens de werkcontrole in 1989 is tevens veel grijs aardewerk, steengoed en roodgeglazuurd aardewerk daterend uit de 14de-15de eeuw gevonden (CAI 1153). Tussen 75 en 150m ten zuidwesten van het projectgebied zijn tijdens de controle van werken sporen gevonden van een burcht uit de Volle Middeleeuwen, massieve funderingsblokken uit kalksteen van een 17de-eeuws klooster en enkele 17de-eeuwse graven (CAI 30008). Bij de sporen van de Volmiddeleeuwse burcht zijn ook verschillende vondsten aangetroffen, m.n. grijs aardewerk, vroeg steengoed en geglazuurde kacheltegels. Tussen ca. 75 en 400m ten noordwesten van het projectgebied zijn sporen van de Laatmiddeleeuwse stadsmuur aangetroffen (CAI 20038).

Binnen een straal tussen 100 en 200m van het projectgebied zijn nog zeven andere CAI-locaties gekend. Ca. 150m ten oosten van het terrein zijn sporen van een Laatmiddeleeuwse banmolen aangetroffen (CAI 1221). Deze was in het bezit van de Heer van Dendermonde en werd oorspronkelijk gebruikt als mout- en schorsmolen. In de 18de eeuw werd de molen omgevormd tot een papiermolen (1773-1860), van 1862 tot 1874 werd ze gebruikt als graanwatermolen en vanaf 1875 werd ze benut als stoomwatermolen. Wanneer de molen niet langer gebruikt werd is niet zeker geweten. Net ten zuiden van CAI-locatie 1153 werden meerdere vondsten aangetroffen. Er zijn sporen van het Laatmiddeleeuws Onze-Lieve-Vrouw-ter-Dijkpoort gasthuis en de bijhorende kapel aangetroffen (CAI 1256). Het gasthuis was bestemd voor arme reizigers. Na de godsdienstoorlogen werd de kapel gebruikt door de paters Augustijnen. Het gasthuis bleef bestaan tot de Franse Revolutie. Ongeveer ter hoogte van het gasthuis en de kapel stond een stadspoort (CAI 1264). De stadspoort was reeds tijdens de Volle Middeleeuwen opgetrokken, maar bleef na de uitbreiding van de stad als binnenpoort fungeren. In 1354 werd ze hoogstwaarschijnlijk grondig verbouwd door de beheerders van het gasthuis en in de 17de eeuw vervolgens door de paters Augustijnen. Ten zuiden van de stadspoort zijn sporen aangetroffen van een Laatmiddeleeuws huis (CAI 30003), dat aansloot bij de verdwenen Dijkpoort. Het huis was niet onderkelderd door de aanwezigheid van een overwelfde gracht, de voormalige Torregracht. De sporen van het huis werden tijdens een controle van werken gevonden. Ca. 200m ten zuiden van het

projectgebied is de plattegrond van een 17de-eeuws huis (CAI 30002) gevonden tijdens een archeologische opgraving. Er werden een vloer van rood gebakken tegels en een bakstenen bevloering, een vuurplaat, as en een houtskoollaag (sporen van een haard?), stempeltegeltjes... aangetroffen. Ca. 175m ten zuidwesten van het projectgebied zijn sporen van een Laatmiddeleeuws, openbaar gebouw (CAI 1267) gevonden en ca. 200m ten zuidwesten stond de Laatmiddeleeuwse lakenhal (CAI 1189). De lakenhal bestond uit een driebeukig gebouw met vier traveeën en een hoektoren. Aanvankelijk bestond ze uit één open ruimte met twee rijen kolommen in blauwe hardsteen. De indeling van de lakenhalle met vierkante kolommen is zeker niet de oorspronkelijke. Ze kunnen mogelijk gelinkt worden aan verbouwingen tijdens de 15de eeuw of aan de aanpassing aan de barokstijl uit de 17de eeuw. Er waren ook oudere, ronde zuilen aanwezig, die mogelijk restanten zijn van de 14de-eeuwse halle of die te linken zijn aan de bouw van het schepenhuis in 1405. Er zijn binnen deze locatie eveneens troggewelven in baksteen gevonden die in de 19de eeuw werden toegevoegd aan het schepenhuis. De Belforttoren stond oorspronkelijk aangebouwd tegen de lakenhalle, maar door de bouw van het schepenhuis werd het belfort ingebouwd in de lakenhalle. Binnen de belforttoren zijn twee, wellicht recent te dateren schachten aangetroffen en een intacte schouw. De voorgevel van de oude belforttoren was opgetrokken in zandsteen. De eerste verdieping van het belfort is bereikbaar via een trap in natuursteen, om naar de andere verdiepingen te bereiken was een steile houten steektrap voorzien. Deze is helaas tijdens WO I weggebrand. De toren is voorzien van houten balkenlagen, waar het klokkegat zal geweest zijn. Tijdens een vloer-archeologisch onderzoek zijn in put 1 de aanzet van een sokkel van een zuil en enkele fragmenten van rode terracotta vloertegels aangetroffen, in put 2 een bakstenen vloer die mogelijk aangelegd is tijdens de neogotische verbouwing en onder deze vloer een zandstenen sokkel van een zuil en in put 3 muurmassieven en enkele fragmenten terracotta vloertegels.

Ca. 300m ten oosten van het projectgebied zijn sporen van een Laatmiddeleeuwse stadspoort (CAI 1222) aangetroffen en ca. 20 meters zuidwaarts t.o.v. CAI-locatie 1222 zijn restanten van een 19de-eeuwse (mogelijk 18de-eeuwse) lakenfabriek gevonden tijdens een mechanische prospectie (CAI 20155). Tussen ca. 230 en 350m ten oostzuidoosten van het projectgebied zijn restanten van de verschillende opeenvolgende kazernes aangetroffen (CAI 1225). Het oostelijk kazernegebouw bestond uit de Spaanse kazerne en een binnenplein, het westelijk kazernegebouw is een nieuwe kazerne. Binnen deze locatie zijn ook kuilen en grachtstructuren aangetroffen waarin materiaal van de 14de tot 16de eeuw zat. Daarnaast zijn twee Laatmiddeleeuwse scherven aardewerk gevonden, namelijk een “worst-oor” in grijs aardewerk en een zwaluwstaart-handvat. De vondsten zijn aangetroffen tijdens de controle van werken en tijdens een mechanische prospectie.

Tussen ca. 200 en 300m ten zuidwesten van het projectgebied zijn meerdere CAI-locaties geregistreerd. Ca. 260m ten zuidwesten van het terrein stond een Laatmiddeleeuwse kapel (CAI 1269). Ca. 100m noordwestwaarts t.o.v. CAI-locatie 1269 zijn een kerkhof, sporen van een ‘burchtkapel’, sporen van de houten kade van de Visgracht, sporen van de gracht zelf, sporen van een marktplein, van een knuppelweg of houten pad op het plein en van twee brugovergangen uit de Volle Middeleeuwen aangetroffen, sporen van de versmalling en bakstenen kademuur in de Visgracht en resten van een kelderruimte en bijgebouw uit de Late Middeleeuwen en tenslotte sporen van een 17de-eeuwse kademuur (CAI 827). Het Volmiddeleeuws kerkhof omvatte een 27-tal graven, waarvan 10 kindergraven, en elk graf was oost-west georiënteerd. De Visgracht begrenste de burcht van de Heren van Dendermonde in het westen, de kade was opgebouwd uit een systeem van balken, boomstammen, planken en takken. Aan de Visgracht vertrok een tweede, natte gracht, ter hoogte van de taverne ‘Den Ooievaar’ en liep westwaarts om vervolgens een bocht te maken naar het noorden en uit te monden in de Kerkgracht, ter hoogte van het Vleeshuis. De vorm van de bedding van de gracht is nog af te lezen van de halfronde vorm van de Grote Markt aan de zuid- en westkant. In de vullingspakketten van de gracht zijn Middeleeuwse leerresten (voornamelijk van schoenen en riemen) gevonden. In de loop van de Late Middeleeuwen werd de Visgracht versmald en werd een gemetste, bakstenen kademuur

voorzien. De resten van de kelderruimte en van een bijgebouwtje behoren tot de taverne 'Den Ooievaar'. Er werden geen sporen van een oudere herberg of taverne aangetroffen. De 17de-eeuwse kademuur werd tegen de oude kademuur gebouwd en was opgetrokken uit afwisselend bakstenen en regelmatig gekapte natuurstenen. Alle sporen en vondsten werden aangetroffen tijdens een archeologische opgraving. Op sommige vondsten werd dendrochronologie en C14-datering toegepast.

Tussen ca. 250 en 300m ten zuidwesten van het projectgebied zijn sporen van een Laatmiddeleeuwse kapel (CAI 1268) en Laatmiddeleeuwse beerputten en sporen van een gebouw (CAI 1197) aangetroffen. De beerput had een bakstenen gewelf, twee stortkokers en een mangat. Net boven de beerput bevond zich een haard. Het Laatmiddeleeuws gebouw was opgetrokken in natuursteen en was prior aan het gebouw waarin de beerput heeft gestaan. Alle sporen en vondsten zijn aangetroffen tijdens een archeologische opgraving. Ca. 250m ten westzuidwesten van het projectgebied zijn sporen van Laatmiddeleeuwse openbare gebouwen en bewoning gevonden (CAI 1203 en CAI 1226).

Tussen ca. 200 en 300m ten westen van het projectgebied zijn drie CAI-locaties gekend. Binnen CAI-locatie 150542 zijn tijdens een controle van werken funderingsmuren, daterend tussen de 16de en 18de eeuw, resten van een herenwoning opgebouwd in 1901-1902 (afgebrand in 1914) en een 20ste-eeuwse, bakstenen regenwaterton aangetroffen. Kruisend met deze CAI-locatie bevindt zich CAI-locatie 1271, waar sporen van een Laatmiddeleeuws ouderlingentehuis zijn gevonden. Het ouderlingentehuis bestond uit een huis met een erf, een kapel, een poortgebouw met erboven een kamer en zolder en een tweede huis met een erf. Tenslotte zijn tussen 200 en 300m ten westen van het projectgebied Laatmiddeleeuwse muur- en vloerresten (CAI 158904) gevonden, die mogelijk gerelateerd zijn aan een godshuis voor arme vrouwen, dat vanaf 1432 actief was. De resten van het godshuis betreffen in hoofdzaak een muur waar natuurstenen in verwerkt zijn. Ten westen van deze muur was het terrein onbebouwd in de Late Middeleeuwen. Deze zone deed waarschijnlijk dienst als tuin. Binnen deze locatie zijn eveneens fragmenten van grijs aardewerk van kogelpotten uit de Volle Middeleeuwen gevonden, een Laatmiddeleeuws fragment van bot, Laatmiddeleeuwse (geglazuurde) bakstenen en mortel, fragmenten van een faïencebord, een teil, rood geglaazuurd aardewerk, Westerwaldsteengoed, fragmenten rood aardewerk van een grape, fragmenten van een bord met groene en gele slibversiering, fragmenten van een vensterglas en grijs aardewerk van kannen en teilen uit de Late Middeleeuwen, de voet en stam van een kelkglas in façon de Venise uit de 17de eeuw, twee, 17de-eeuwse muurresten en tenslotte een element van een bronzen deurbeslag (niet gedateerd). Eén van de 17de-eeuwse muurresten had een absidiale vorm. De muurresten zijn van een centrale gang met vertrekken aan de westelijke zijde. De interpretatie van deze sporen is onzeker. Alle sporen en vondsten zijn aangetroffen tijdens een mechanische prospectie. Tussen ca. 250 en 650m ten westen van het projectgebied zijn sporen aangetroffen van een Laatmiddeleeuwse riolering (CAI 30000). De gracht werd gestut door bakstenen muren, die bekleed waren met Lediaanse zandsteen. Deze muren werden gefundeerd door houten palen die verzaagd werden met een houten plank. De gracht heeft eeuwenlang dienst gedaan als open riool. In 1765 was er een riolerings- en/of overdekkingssysteem met een verhard wegdek. In deze gracht zijn o.a. ceramiek, leder, glas, metaal en wapens, beenderen en schelpen gevonden. Tenslotte zijn de bouwaanzet van vier bruggetjes gevonden. Alle sporen en vondsten zijn aangetroffen tijdens een controle van de werken.

Tussen ca. 300 en 400m ten noorden van het projectgebied zijn sporen gevonden van een 16de-eeuws lusthof (CAI 1188). Ca. 400-450m ten noordoosten van het projectgebied zijn meerdere toevalsvondsten aangetroffen binnen CAI-locatie 30643. Het betreft een fragment van een strijdhamer in gepolijste steen, aardewerk en een mensenschedel uit het Neolithicum, sporen van een werkplaats van rendiergeweien uit het Midden-Neolithicum, een unieke, bronzen randbijl (Centraal-Europese afkomst) uit de Vroege Bronstijd, een Centraal-Europese, metalen beenspiraal van het type Wollmesheim en een speld met een schijfvormige kop, versiering met driehoekjes en geribde banden uit de Late Bronstijd,

terra sigillata met een stempel uit de Romeinse Tijd, Merovingisch en Vroegmiddeleeuws aardewerk, Vroegmiddeleeuwse wapens (scramasax, zwaard, lansijzers) en tenslotte aardewerk, zwaarden en stenen kanonballen uit de Late Middeleeuwen.

Tussen ca. 350 en 500m ten zuiden van het projectgebied zijn sporen van een Laatmiddeleeuws klooster gevonden (CAI 1151). Enkele elementen bleven bewaard, namelijk een poortgebouw uit 1755, een gaanderij uit 1690, een woonvleugel uit 1860 en de funderingen van de buitenmuur van de pandgang. Binnen deze locatie zijn ook verschillende Laatmiddeleeuwse graven aangetroffen, de helft van een arduinen grafzerk uit de 15de of 16de eeuw die als deksteen op een waterput lag, ceramiek, tegels, fragmenten van flessen, metaal, bouwfragmenten en 18de-eeuwse fragmenten van een wit marmeren grafzerk of gedenkplaat. Alle sporen en vondsten zijn tijdens een archeologische opgraving gevonden. Net ten zuiden van CAI-locatie 1151 zijn sporen van een 17de-eeuws klooster en van een Laatmiddeleeuws, openbaar gebouw gevonden (CAI 1252). Het openbaar gebouw was het Sint-Gillis-Hospitaal, dat sinds 1259 het eerste begijnhof van Dendermonde vormde. Tussen 1288 en 1295 werd het begijnhof verhuisd naar zijn huidige locatie, maar niet alle begijnen verhuisden mee, zodat ook het oude begijnhof bleef bestaan.

Ten westen van CAI-locaties 1151 en 1252 zijn vier andere CAI-locaties gekend. Ca. 450m ten zuiden van het projectgebied zijn sporen van een Laatmiddeleeuwse pastorie gevonden (CAI 30005). Tijdens de controle van werken werd de gracht die de grens vormde tussen de pastorietaal en het kerkhof teruggevonden. Daarnaast werden ook een smeedijzeren pijpsleutel uit de Vroeg-Gotische periode (12de-14de eeuw) en enkele munten (13de-18de eeuw) gevonden. Net ten zuiden van CAI-locatie 30005 zijn sporen van begraving en grafzerken uit de Late Middeleeuwen aangetroffen (CAI 30719). De grafzerken zijn echter uit hun context verplaatst. Daarnaast staat binnen deze locatie een Laatmiddeleeuwse kerk. Tijdens een proefsleuvenonderzoek in de middenbeuk en de noordelijke zijbeuk zijn funderingsresten in baksteen gevonden. Ten noordwesten van CAI-locatie 30005 zijn dan weer tijdens een mechanisch prospectie sporen van een 19de-eeuws huis gevonden (CAI 162181). In werkput 1 zijn twee dwars op elkaar staande muren gevonden die de rand vormden van een 19de-eeuws bakstenen vloertje, een niet gedateerde lemige laag met houtskool, ijzerconcreties en een niet gedateerde ovale kuil opgevuld met puinbrokken. In werkput 1 zijn ook een halfronde kuil met een 14de-eeuwse scherf (wellicht onderkant paalspoor) en een recente 20ste-eeuwse kelder gevonden. In werkput 2 werd een 20ste-eeuws vloertje met tegels in dambordpatroon en met een omsluitende muur 183 17de-eeuwse scherven van aardewerk, een 18de-eeuwse beerput die ingegraven is in de 17de-18de-eeuwse laag en muurresten gevonden. In werkput 3 zijn niet gedateerde, bakstenen muurresten gevonden en in werkput 4 is een grachtje aangetroffen dat ook al aanwezig was in de 19de eeuw en de pastorie met walgracht van water voorzag.

Zo'n 300m ten zuidwesten van het projectgebied zijn Laatmiddeleeuwse, houten funderingspalen (CAI 20000) aangetroffen op een diepte van 5m. Tussen de palen zat rood aardewerk en faïence-scherven. Ca. 300-350m ten zuidwesten van het projectgebied stond in de Late Middeleeuwen het Prinsenhof, een burcht. In de 16de eeuw werd in de gebouwen van het Prinsenhof met kapel een klooster ondergebracht (CAI 1246). Ongeveer 50m verder zuidwestwaarts zijn sporen van een Laatmiddeleeuws, openbaar gebouw (CAI 1266) en van een Laatmiddeleeuwse kapel (CAI 1254) gevonden. Deze kapel zou volgens de traditie de oudste bidplaats van Dendermonde zijn, maar is nooit uitgegroeid tot een parochiekerk. 50m verder zuidwaarts t.o.v. CAI-locatie 1266 zijn sporen van een stadspoort uit de Volle Middeleeuwen en twee Laatmiddeleeuwse, ronde structuren met een vloer in baksteen, greppels, graven (ceramiekresten) en een benen kam (CAI 1249) gevonden.

Ca. 350m ten zuidwesten van het projectgebied is een 16de-eeuwse kruik met munten (CAI 1149) gevonden. Het zou gaan om 33 gouden en 222 zilveren munten, waarvan de meerderheid geslagen is in Brabant, Vlaanderen en Holland (volgens numismaat Victor Tourneur). Ongeveer 500m ten zuidwesten

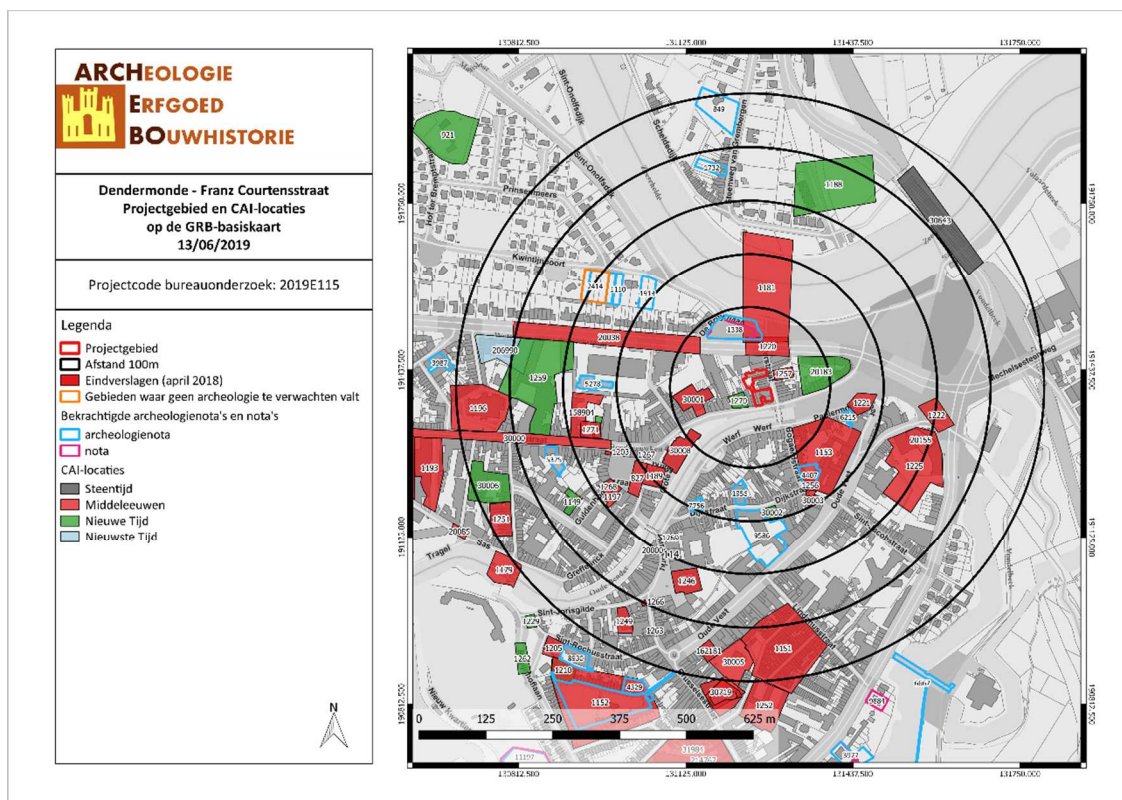
van het projectgebied zijn een Laatmiddeleeuwse sluis en de sporen van een 17de-eeuwse molen gevonden (CAI 1179). De sluis en het daarbijhorend stroombekken zijn opgebouwd uit grijze zandsteen. De molen was opgetrokken in baksteen en had twee stevige puntgevels. De molen was een rogge-, tarwe-, bras-, boomschors- en oliemolen. Tussen ca. 450 en 500m ten westzuidwesten van het projectgebied zijn tijdens een controle van werken sporen van een Laatmiddeleeuws klooster (CAI 1251) en als toevalsvondst sporen van een gebouwplattegrond uit de Nieuwe Tijd (CAI 30006) gevonden. De plattegrondsporen bestonden uit oude funderingen, een onregelmatige, gedraaide, bekervormige pot en nokbekroning.

Tenslotte zijn ten westen van het projectgebied drie CAI-locaties gekend. Tussen ca. 275 en 425m ten westen van het projectgebied zijn sporen gevonden van 17de-eeuwse openbare gebouwen die in 1845 zijn afgebroken om plaats te maken voor nieuw bouwwerk in Neo-Byzantijnse stijl (CAI 1259). Tussen ca. 350 en 450m ten westen van het projectgebied zijn verschillende ophogingspakketten, een vijver, muurresten, grachten en enkele kuilen uit de Nieuwste Tijd (CAI 206990) gevonden tijdens een mechanische prospectie. De bakstenen muurresten lijken van twee gebouwen te zijn, het eerste gebouw dateert wellicht uit het einde van de 19de-begin 20ste eeuw, het twee gebouw heeft wellicht een vroegere oorsprong. Tussen 400 en 500m ten westen van het projectgebied staat de Onze-Lieve-Vrouw parochiekerk uit de Volle Middeleeuwen (CAI 1196). Rond de kerk zijn menselijke resten teruggevonden, die afkomstig zijn van het in 1784 opgeruimde kerkhof. Tenslotte werden binnen deze locatie ook sporen van de 18de-eeuwse koninklijk smidse Sint-Elooi aangetroffen.

In de ruime omgeving van maximum 500 meter bevinden zich enkele archeologische waarden. Het betreft onder meer:

CAI-Locatie	Beschrijving	Datering
1222	Mechelse Poort	Middeleeuwen
20038	Stadsmuren-Noordlaan	Middeleeuwen
1254	Kapel van Sint-Jan-Baptist	Middeleeuwen
20183	Au Port	Nieuwe Tijd
162181	Oude Vest 10-18	Middeleeuwen
1266	Koornhuis	Middeleeuwen
30001	Theresianenklooster	Middeleeuwen
1267	Vishalle	Middeleeuwen
20155	Lakenfabriek	Nieuwste Tijd
30003	DD 2	Middeleeuwen
1269	Sint-Elooi kapel	Middeleeuwen
30008	Burcht van de Heren van Dendermonde	Middeleeuwen
1270	Onze-Lieve-Vrouw op de Werfkapel	Nieuwe Tijd
1268	Sint-Niklaas en Sint-Joriskapel	Middeleeuwen
30002	DD 1	Nieuwe Tijd
1271	Heilige Geesthuis	Middeleeuwen
1188	"Kasteel van Bonnare"	Nieuwe Tijd
30006	DSC kliniek	Nieuwe Tijd
1252	Klooster van de Maricolen	Middeleeuwen
158904	Kerkstraat 42	Middeleeuwen

1151	Onze Lieve-Vrouwklooster/Zwijvekeklooster	Middeleeuwen
150542	Huis Van Winckel	Nieuwe Tijd
1179	Navigatiebekken/Sas+5 molens	Middeleeuwen
30000	Kerkstraat-Kerkgracht	Middeleeuwen
1149	E. Van Winckellaan	Nieuwe Tijd
1189	Belfort+Lakenhalle	Middeleeuwen
30643	Nieuwe brug over de Schelde	Steentijd
1196	Onze-Lieve-Vrouwekerk+Kerkhof	Middeleeuwen
1197	de Cop	Middeleeuwen
1203	Vleeshuismuseum	Middeleeuwen
827	Grote Markt	Middeleeuwen
206990	Noordlaan	Nieuwste Tijd
1220	Veerpoort	Middeleeuwen
1181	Grote Scheldebrug	Middeleeuwen
1221	Mout- en schorsmolen	Middeleeuwen
1225	Nieuwe Kazerne	Middeleeuwen
1226	"Steen"	Middeleeuwen
30005	Pastorie - site met walgracht	Middeleeuwen
1246	Prinsenhof/Kapucijnenklooster	Middeleeuwen
1153	Augustijnenklooster	Middeleeuwen
30719	Kerk van Sint-Gillis-Binnen	Middeleeuwen
1249	Schuttershof van de Sint-Jorisgilde	Middeleeuwen
1259	Weeshuis	Nieuwe Tijd
1257	Kapel en gasthuis van Sint-Jan-in d'Olie of Sint-Jan Evangelist	Middeleeuwen
1251	Klooster van de Zwarte Zusters+Pesthuis	Middeleeuwen
1263	Torrepoort	Middeleeuwen
20000	Vlasmarkt 6	Middeleeuwen
1256	Kapel+gasthuis van Onze-Lieve-Vrouw-ter-Dijkpoort	Middeleeuwen
1264	Dijkpoort	Middeleeuwen

DEFR/19/06/13/15 - Digitale aanmaak

Figuur 21: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2019)

3.2.2 Bekrachtigde archeologienota's en nota's

Op 13 februari 2017 heeft het Agentschap Onroerend Erfgoed een onderzoek uitgevoerd aan de Vlasmarkt 19 in Dendermonde, ca. 300m ten zuidwesten van het projectgebied (zie eindverslag ID 114). Bij verbouwingswerken aan een handelspand heeft de eigenaar enkele muurresten en een deels ingestort gewelf aangetroffen. Het Agentschap werd hiervan op de hoogte gebracht en besloot de aangetroffen resten te onderzoeken. De vondsten bestaan uit de muurresten en gewelf, een zeer beperkte hoeveelheid versmeten schervenmateriaal en enkele vloertegels. De sporen geven echter een beperkte kenniswinst over de historie van de woning. Er kon wel vastgesteld worden dat de Laatmiddeleeuwse gebouwkern nog aanwezig is. Vermoedelijk zijn er in de rest van Dendermonde nog Middeleeuwse relictten aanwezig, ondanks de vernieling tijdens WO I en heropbouw. Binnen het historisch stadscentrum moet zeker rekening gehouden worden met het ondergrondse patrimonium bij bouw- en graafactiviteiten, ook binnen bestaande woningen.⁵

In 2016 heeft Erfpunt – cel Onderzoek een archeologienota opgesteld voor een projectgebied aan de kruising van de De Bruynlaan met de Noordlaan in Dendermonde (ID 1338), ca. 50m ten noorden van het huidige projectgebied. Net zoals het huidige projectgebied ligt dit terrein binnen de historische stadskern van Dendermonde. Het grootste deel van het terrein is in de afgelopen 250 jaar onverstoorde geweest, waardoor de kans op goed bewaard archeologisch erfgoed hoog is. Daarom adviseerde Erfpunt – cel Onderzoek een vervolgonderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek.⁶ Dit onderzoek werd door Erfpunt – cel Onderzoek uitgevoerd in 2018 (ID 7457). In de westelijke helft werd een stortpakket uit de 17de - 18de/vroeg 19de eeuw aangetroffen, in de oostelijke helft zijn sporen van

⁵ Koen De Groote en Jan Moens, "Onderzoeksrapport - Een toevalligvondst in het handelspand aan de Vlasmarkt 19 te Dendermonde", Eindverslag, Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed (Brussel: agentschap Onroerend Erfgoed, 2018).

⁶ Marjolijn De Puydt en Thierry Van Neste, "Archeologienota Dendermonde - De Bruynlaan 2016 bureauonderzoek", Archeologienota (Sint-Niklaas: Erfpunt - cel Onderzoek, 2016).

bewoning aangetroffen. Een vervolgonderzoek werd echter niet nodig geacht, aangezien de resten in site bewaard kunnen worden door het aanbrengen van een ophogingspakket.⁷

In 2016 heeft Erfpunt – cel Onderzoek een archeologienota geschreven voor een projectgebied aan de Steenweg van Grembergen (ID 849), ca. 450m ten noorden van het huidig projectgebied, n.a.v. de bouw van een horecazaak. Het terrein lag echter niet in een dorpskern of vastgestelde archeologische zone, sloot niet aan op gekende archeologische sites en er zou slechts 150m² verstoord worden door de toekomstige ingreep. Hierdoor is de kans op kenniswinst zeer onwaarschijnlijk. Gezien de negatieve kosten-baten analyse werd geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd.⁸

In 2017 heeft archeologe Annika Devroe voor een projectgebied aan de Steenweg van Grembergen in Grembergen (Dendermonde; ID 1732) een archeologienota geschreven n.a.v. voor de bouw van een nieuwe aanbouw en de aanleg van putten en een infiltratiebekken. Uit de resultaten van het bureauonderzoek kon niet met zekerheid aangetoond worden of er al dan niet een archeologische site aanwezig is. De ligging in een nat gebied is niet ideaal voor permanente bewoning, maar tijdelijke activiteiten kunnen niet uitgesloten worden. Het archeologisch potentieel wordt als laag tot middelmatig ingeschat. Gezien de beperkte oppervlakte van de toekomstige ingreep en het laag tot middelmatig archeologisch potentieel wordt geen bijkomend archeologisch onderzoek opgelegd.⁹

N.a.v. een stedenbouwkundige ingreep (bouw eengezinswoning) heeft ADEDE bvba een archeologienota opgesteld voor een projectgebied ter hoogte van de Kwintijnpoort in Dendermonde (ID 1895), ca. 300m ten noordwesten van het huidig projectgebied. A.d.h.v. het bureauonderzoek kon de aan- of afwezigheid van archeologische restanten niet aangetoond worden. Gedurende de laatste twee eeuwen was er bebouwing aanwezig die in 1980 afgebroken werd. De verschillende bouwfases en de afbraak van het complex hebben de ondergrond verstoord. Dit wordt tevens bevestigd door het sonderingsverslag van OVAM. Daarnaast laat de langgerekte vorm van het perceel niet toe om potentiële resultaten van een vervolgonderzoek te bestuderen in een ruimere context. Het potentieel op kennisvermeerdering wordt als enorm beperkt ingeschat. ADEDE bvba legde bijgevolg geen vervolgonderzoek op.¹⁰

In oktober 2016 heeft ARCHEBO bvba een archeologienota geschreven voor een projectgebied aan de Kwintijnpoort in Dendermonde (ID 1110), ca. 250m ten noordwesten van het huidig projectgebied. Het terrein lag aan de rand van de historische stadskern. Ca. 1824 verschijnt de eerste bebouwing, de touwslagerij Vertongen-Goens. Deze fabriek stopt haar activiteiten in 1970, de fabriek werd afgebroken en het terrein werd verkaveld. Het archeologisch niveau is door deze bouw- en sloopwerken verstoord of zelfs vernietigd. Binnen het projectgebied dient geen archeologisch vervolgonderzoek uitgevoerd te worden.¹¹

In 2017 heeft GATE bvba een archeologienota opgesteld, eveneens voor een projectgebied aan de Kwintijnpoort in Dendermonde (ID 1913), ca. 200m ten noordwesten van het huidig projectgebied. Het besluit van deze archeologienota komt overeen met deze van ADEDE bvba en ARCHEBO bvba, door de beperkte omvang van de geplande bodemingreep en doordat het terrein reeds verstoord is door de bouw en afbraak van de kabel-/touwslagerij is geen kenniswinst te verwachten en moet dus ook geen

⁷ Bart Lauwers e.a., "Nota Dendermonde - De Bruynlaan/Noordlaan 2018 prospectie met ingreep in de bodem", Nota (Sint-Niklaas: Erfpunt - cel Onderzoek, 2018).

⁸ Thierry Van Neste en Marjolijn De Puydt, "Archeologienota Grembergen - Steenweg van Grembergen 2016 bureauonderzoek", Archeologienota (Sint-Niklaas: Erfpunt - cel Onderzoek, 2016).

⁹ Annika Devroe, "Grembergen - Steenweg van Grembergen", Archeologienota (Mechelen: Annika Devroe, 2017).

¹⁰ David Janssens, Hadewijch Pieters, en Katrien Van den Berghe, "Archeologienota Kwintijnpoort te Dendermonde (Oost-Vlaanderen).", Archeologienota (Gent: ADEDE bvba, 2017).

¹¹ Jan Claesen, "Archeologienota Dendermonde - Kwintijnpoort", Archeologienota (Kortenaken: ARCHEBO bvba, oktober 2016).

vervolgonderzoek uitgevoerd worden.¹² In de archeologienota's voor Kwintijnpoort Lot 60, 61 en 63 kwam GATE bvba eveneens tot dezelfde conclusie (ID 2414, ID 3099 en ID 2638).¹³

Voor de herinrichting van een bestaand gebouw aan de Dijkstraat in Dendermonde, heeft Erfpunt – cel Onderzoek een archeologienota opgesteld (ID 1956). Het toenmalige projectgebied bevindt zich ca. 150m ten zuiden van het huidig projectgebied. Het terrein ligt binnen de vastgestelde archeologische zone van het historisch stadscentrum en was de laatste eeuwen bebouwd. De kelders en funderingen van de huidige bebouwing hebben gezorgd voor een ernstige verstoring van de bodem, waardoor eventueel aanwezig archeologisch erfgoed verstoord zal zijn. De geplande werken zullen daarnaast enkel reeds verstoorde grond opnieuw verstoren. Verder archeologisch vervolgonderzoek werd bijgevolg niet nodig geacht.¹⁴

In juni 2017 heeft Acke en Bracke bvba een archeologienota opgesteld voor een projectgebied ter hoogte van Bogaerdstraat 33 in Dendermonde (ID 4407), ca. 150m ten zuidoosten van het huidig projectgebied. Deze archeologienota werd geschreven n.a.v. de sloop van de bestaande bebouwing en het opbouwen van een nieuwbouw voor assistentiewoningen. Er werden controleboringen geplaatst die aantoonen dat de bodem tot op minstens 70cm onder het maaiveld verstoord was. Enkel de aanleg van de regenwaterputten, de liftput en de funderingspalen zal mogelijk een archeologisch niveau verstoren, daar deze dieper zullen zitten dan het ophogings-/puinpakket van 70cm. Door de smalle diameter van de putten, de verspreide ligging en de constructiemaniër (boren vanaf maaiveld) is archeologisch onderzoek op de locatie van de funderingspalen niet zinvol, noch praktisch. De resterende onderzoeken oppervlakte is 24m². Hoewel de site een hoog archeologisch potentieel heeft, wordt verder onderzoek van een dergelijk kleine oppervlakte niet zinvol geacht, aangezien eventuele archeologische sporen/vondsten niet in hun ruimtelijk kader bestudeerd kunnen worden. Geen de negatieve kosten-baten analyse wordt verder archeologisch onderzoek weinig zinvol geacht.¹⁵

Op 31 oktober 2017 heeft RAAP België bvba een archeologienota opgesteld voor de sloop van twee constructie-eenheden van de voormalige infanteriekazerne in Dendermonde (ID 5278), ca. 250m ten westen van het huidig projectgebied. Bij het slopen zullen de funderingen verwijderd worden, diepere uitgravingen worden niet voorzien. Er is een hoge verwachting naar archeologische sporen uit verschillende periodes, maar gezien de geringe ingreep zal er te weinig kenniswinst zijn. Om die reden wordt geen verder onderzoek geadviseerd.¹⁶

In oktober 2017 heeft freelance senior archeoloog Robby Vervoort een archeologienota opgesteld voor een projectgebied ter hoogte van de Dijkstraat 7-15 in Dendermonde (ID 5156), ca. 200m ten zuidwesten van het huidig projectgebied. Deze archeologienota moest geschreven worden n.a.v. de sloop van de bestaande bebouwing en het optrekken van tien nieuwe appartementen en een kelderverdieping met autolift. Uit het bureauonderzoek bleek dat het terrein reeds sinds de 14de eeuw bebouwd is. De geplande werken zullen het bodemarchief grondig verstoren en dus ook eventueel aanwezig archeologisch erfgoed. Om die reden adviseerde Robby Vervoort een vervolgonderzoek in de

¹² Gunther Noens en Pieter Laloo, "Dendermonde - Kaspermonde (2017A169) - Archeologienota (met beperkte samenstelling)", Archeologienota (Bredene: GATE bvba, 2017).

¹³ Jonathan Jacops en Pieter Laloo, "Dendermonde - Kwintijnpoort Lot 60 (2017B237) - Archeologienota (met beperkte samenstelling)", Archeologienota (Bredene: Ghent Archeological Team bvba, 2017); Jonathan Jacops en Pieter Laloo, "Dendermonde - Kwintijnpoort Lot 61 (2017B293) - Archeologienota (met beperkte samenstelling)", Archeologienota (Bredene: GATE bvba, 2017); Jonathan Jacops en Pieter Laloo, "Dendermonde - Kwintijnpoort Lot 63 (2017B254) - Archeologienota (met beperkte samenstelling)", Archeologienota (Bredene: GATE bvba, 2017).

¹⁴ Thierry Van Neste en Marjolijn De Puydt, "Archeologienota Dendermonde - Dijkstraat 2017 - bureauonderzoek", Archeologienota (Sint-Niklaas: Erfpunt - cel Onderzoek, 2017).

¹⁵ Bert Acke, Maarten Bracke, en Kris Van Quaethem, "Archeologienota Dendermonde Bogaerdstraat 33", Archeologienota (Zelzate: Acke & Bracke bvba, juni 2017).

¹⁶ Louise Ryckebusch, "Sloopproject bijgebouwen infanteriekazerne, Dendermonde", Archeologienota (Nazareth: RAAP België bvba, 31 oktober 2017).

vorm van proefsleuven en proefputten (in uitgesteld traject).¹⁷ Daar de aanvraag voor de vergunning geweigerd was, heeft de opdrachtgever van de archeologienota nieuwe plannen opgesteld en Robby Vervoort vervolgens gevraagd een nieuwe archeologienota op te stellen (ID 7756). Aangezien er geen kelderverdieping met autolift meer zou komen en enkel de putten en nutsleidingen de bodem zouden verstoren, zullen de geplande werken slechts een beperkte invloed op de mogelijk aanwezige resten hebben, waardoor geen bijkomende archeologische onderzoeken uitgevoerd moeten worden. De eventueel oudere resten kunnen *in situ* bewaard blijven.¹⁸

In de periode december 2017 – januari 2018 heeft archeoloog Vervoort een archeologienota voor een projectgebied aan de Papiermolenstraat 17-18 in Dendermonde geschreven (ID 6215). Het toenmalig projectgebied ligt ca. 150m ten oosten van het huidig projectgebied. Uit het bureauonderzoek is gebleken dat er mogelijk belangrijke archeologische resten aanwezig zijn binnen het projectgebied. Het terrein is sinds de 14de eeuw bebouwd. Aangezien niet geweten is op welke diepte het archeologisch niveau zich bevindt en niet geweten is in welke staat de eventuele resten bewaard zijn, raadde dhr. Vervoort aan een vervolgonderzoek in de vorm van proefputten en/of -sleuven in uitgesteld traject uit te voeren.¹⁹

In 2017 heeft All-Archeo bvba een archeologienota geschreven voor een projectgebied ter hoogte van Kerkstraat 47 in Dendermonde (ID 5325), ca. 350m ten zuidwesten van het huidig projectgebied. Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het toenmalige projectgebied een hoog archeologisch potentieel kent, met voornamelijk een hoge verwachting naar historische bebouwing en daaraan gerelateerde resten op het achtererf. Door deze hoge verwachting is archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk.²⁰ In 2018 heeft All-Archeo bvba vervolgens een proefputtenonderzoek (ID 7365) uitgevoerd, waaruit bleek dat de stratigrafie binnen het terrein goed bewaard was. Ter hoogte van het onderste relevante archeologische niveau werd een scherfje handgevormd aardewerk gevonden. Sporen uit de Metaaltijden en Romeinse Tijd zijn dus ook niet uit te sluiten. Gezien het archeologisch potentieel en de grote negatieve impact van de toekomstige werken op het bodemarchief wordt aangeraden een archeologisch opgraving uit te voeren op een deel van het terrein. In de zones ter hoogte van de onderdoorgang en een kleine zone waar de geplande werken eerder beperkt zijn in omvang, dient geen verder onderzoek gedaan te worden.

Op 13 december 2018 heeft BAAC Vlaanderen bvba voor de sloop van de Abdijschool in Dendermonde (ID 9586), ca. 175-200m ten zuiden van het huidig projectgebied, een archeologienota opgesteld. Aangezien de geplande werken enkel bestaan uit de sloop van de bebouwing en het verwijderen van de bijhorende verharding is geen verder onderzoek nodig. Er worden wel duidelijke slooprichtlijnen opgelegd.²¹

Tenslotte heeft All-Archeo bvba een archeologienota opgesteld voor een projectgebied aan de Oude Vest, bij de brandweerkazerne, in Dendermonde (ID 11357), ca. 200-350m ten zuidoosten van het huidig projectgebied. Aan het projectgebied kan een archeologisch potentieel toegekend worden. O.b.v. de resultaten van een proefsleuvenonderzoek vlak naast het projectgebied en o.b.v. de historische kaarten, worden binnen het terrein enkele grachten en kuilen uit de 15de en 16de eeuw verwacht, misschien ook ouder. De huidige bebouwing is slechts beperkt onderkelderd en heeft dus voor een beperkte verstoring

¹⁷ Robby Vervoort, "Archeologienota: Dijkstraat 7-15, Dendermonde (prov. Oost-Vlaanderen)", Archeologienota (Borgerhout: Robby Vervoort, oktober 2017).

¹⁸ Robby Vervoort, "Archeologienota: Dijkstraat 7-15, Dendermonde (prov. Oost-Vlaanderen; ID 7756)", Archeologienota (Borgerhout: Robby Vervoort. Freelance Senior Archeoloog, juni 2018).

¹⁹ Robby Vervoort, "Archeologienota: Papiermolenstraat 17-18, Dendermonde (prov. Oost-Vlaanderen)", Archeologienota (Borgerhout: Robby Vervoort. Freelance Senior Archeoloog, december 2017).

²⁰ Natasja Reyns en Ruth Ferket, "Archeologienota: Dendermonde - Kerkstraat 47 Stedelijke Academie voor Muziek, Woord en Dans", Archeologienota (Temse: All-Archeo bvba, 2017).

²¹ Emmy Van Laere, Lien Van der Dooren, en Robby Vervoort, "Archeologienota Dendermonde, Abdijschool (sloop)", Archeologienota (Bassevelde: BAAC Vlaanderen bvba, 13 december 2018).

gezorgd. De geplande werken bedreigen het aanwezige bodemarchief, waardoor All-Archeo bvba een vervolgonderzoek in de vorm van een proefputtenonderzoek adviseerde.²²

3.2.3 Inventaris Onroerend Erfgoed (IOE)

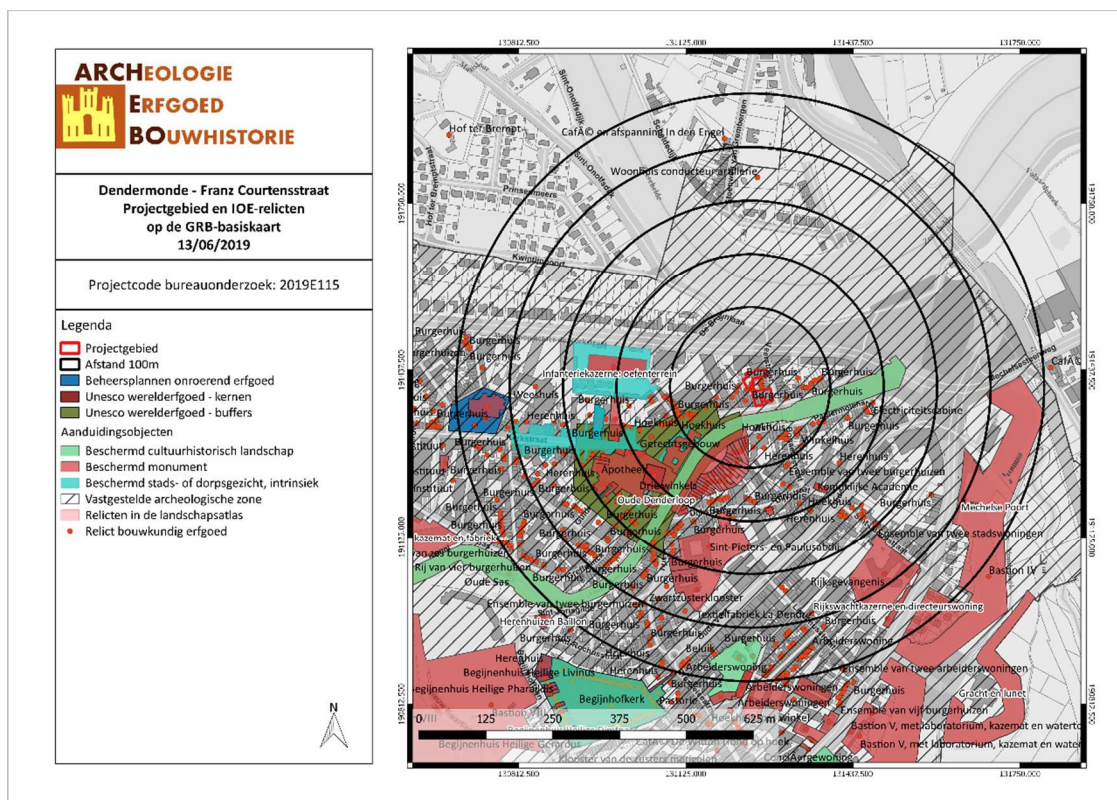
De Inventaris van het onroerend erfgoed biedt een overzicht van waardevol erfgoed in Vlaanderen. Zowel bouwkundig, archeologisch, landschappelijk als varend erfgoed zijn opgenomen in deze databank, goed voor meer dan 83.000 erfgoedobjecten in totaal. Op basis van diverse zoekcriteria kan er heel gericht naar de verschillende erfgoedobjecten gezocht worden. Erfgoedobjecten kunnen vastgesteld en/of beschermd zijn.²³ Het projectgebied ligt binnen de historische stadskern van Dendermonde.²⁴ Binnen het projectgebied bevindt zich een burgerhuis, dat geregistreerd staat als een vastgesteld relict bouwkundig erfgoed (ID 48158).²⁵ Het gaat om een rijwoning, opgebouwd uit drie traveeën en uit drie bouwlagen onder een geknikt zadeldak, gelegd in kunstleien. Het gebouw heeft drie houten dakkapellen, voorzien van rechthoekige vensters en onder een gebogen fronton van een sluitsteen en schouderstukken. De kroonlijst is gemaakt uit hout, is geprofileerd en rust op consoles in blauwe hardsteen. De gevel is opgetrokken in natuursteen, de decoratieve elementen zijn waarschijnlijk uit kunststeen gemaakt. De linker gevelvoorsprong bevat een erker met afgeronde hoeken op consoles in blauwe hardsteen. Boven de erker bevindt zich een terras met een smeedijzeren art-nouveaugetinte afsluiting, toegankelijk via een vleugel deur die gevat is binnen een hardstenen omlijsting onder een gestrekte kroonlijst. Op de borstweringen en boogvelden van de tweede bouwlaag, de erker en op het hoofdgestel, bevinden zich bas-reliëfs met de afbeelding van o.m. laurierkransen en cartouches. Binnen is het houtwerk deels bewaard, de begane grond is verbouwd. Het pand werd heropgebouwd naar de plannen van 1921, opgesteld door architect Alexis Sterck. Vandaag bevindt zich in het pand de kunstgalerij 'Palet'.

²² Natasja Reyns en Ruth Ferket, "Archeologienota Dendermonde - Oude Vest (brandweerkazerne)", Archeologienota (Bornem: All-Archeo bvba, 2019).

²³ Agentschap Onroerend Erfgoed, "Inventaris Onroerend Erfgoed", geraadpleegd 17 januari 2018, <https://inventaris.onroenderfgoed.be/>.

²⁴ "Historische stadskern van Dendermonde | Inventaris Onroerend Erfgoed", geraadpleegd 13 juni 2019, <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140019>.

²⁵ "Burgerhuis (ID 48158) | Inventaris Onroerend Erfgoed".

DEFR/19/06/13/16 - Digitale aanmaak

Figuur 22: Kaart met situering van het projectgebied en IOE-relicten op GRB-basiskaart (IOE, 2019)

3.3 HISTORIEK EN CARTOGRAFISCHE BRONNEN

3.3.1 Onderzoek historische bronnen

De oudste verwijzing naar Dendermonde komt voor in een document uit 1087 in de naam van de toenmalige heer, Rainghotus de *Thenremonde*. Andere varianten op de plaatsnaam zijn Thenremunde (1096), Tenremont (1127), Tenramunda (1128 en 1163), Thenremundensis (1129), Teneramunda (1130 en 1133), Tenremunda (1133, 1135, 1164, 1169, 1177, 1190 en 1210), Teneremundensis (1145), Teneramundam (1145), Thenremund (1145), de Teneremundo (1153), Teneramonda (1154-55), Thenremond (± 1157), Thenremunda (1170), Tenremondis (1171), Tenremonda (1176 en 1177), Teneremondensis (1176), Theneremundam (1185-90), Theneremunde (1185-90), Thenremondam (1185-90), Terremunde (± 1190), Tenremundis (1157-91), Tenremund (1199), Theneremunde (1210), Tenremunde (1211), Tenremonde (1211 en 1221), Thenremonde (1223) en Denremunde (1224).²⁶

Tijdens archeologische onderzoeken en opgravingen in de gehele gemeente Dendermonde zijn werktuigen uit het Neolithicum, een graanspieker uit de IJzertijd, sporen van een nederzetting uit de Vroege IJzertijd, (Gallo-)Romeinse brandrestgraven en een Keltisch-Romeins Heiligdom gevonden. Deze vondsten wijzen op menselijke activiteit in Dendermonde vanaf de Steentijd.

De stad zou voortgekomen zijn uit twee aparte kernen. De eerste kern situeerde zich op de rechteroever van de Dender, ter hoogte van de huidige Vlasmarkt. De tweede kern lag op de linker Denderoever, waar tevens de door de Vis- of Borchtgracht omsloten Burcht van Dendermonde lag. De burcht zou in de tweede helft van de 10de eeuw opgetrokken zijn. Ten westen van de burcht werd in de 11de eeuw een kerk opgetrokken, gewijd aan Onze Lieve Vrouw. Door bevolkingstoename werd deze kerk in de loop van de 13de eeuw vervangen door de huidige Onze-Lieve-Vrouw parochiekerk. Beide kernen werden

²⁶ “Maurits Gysseling: Toponymisch Woordenboek (1960) p. 262”, geraadpleegd 17 juni 2019, <http://bouwstoffen.kantl.be/tw/facsimile/?page=262>; “Maurits Gysseling: Toponymisch Woordenboek (1960) p. 263”, geraadpleegd 17 juni 2019, <http://bouwstoffen.kantl.be/tw/facsimile/?page=263>.

door een brug over de Dender met elkaar verbonden. De heren van Dendermonde hebben voor de uitbouw van deze pre-stedelijke nederzettingen gezorgd, zodat Dendermonde zich tot een centrum kon vormen. In 1233 ontving Dendermonde de stadsrechten van Robrecht van Bethune.

De datum van de oprichting van de eerste stadsversterking is niet gekend. Een eerste verwijzing naar stadsversterking is er in een oorkonde uit 1190. In de loop van de 13de eeuw wordt de stadsomwalling op de rechteroever uitgebreid en in de tweede helft van de 14de eeuw, tijdens het bestuur van de Vlaamse graaf Lodewijk van Male, werden de wallen verstevigd en uitgebreid. De stadsmuur telde vier stadspoorten (Steenpoort, Waaslandpoort, Mechelsepoort en Brusselsepoort). Toen de stad in 1380 werd ingenomen door de Gentenaars werden de omwalling en stadspoorten sterk beschadigd. De heropbouw duurde verschillende jaren.

Op 6 september 1572 werd de stad veroverd door de troepen van Willem van Oranje, maar kort daarna opnieuw ingenomen en geplunderd door de Spaanse troepen. Hierna werd een nieuwe vesting gebouwd. In de periode 1577-1578 werd de Middeleeuwse stad omgebouwd tot een gebastioneerde versterking. In 1667 werd de stad belegerd door de Franse koning Lodewijk XIV, maar diens troepen moesten zich terugtrekken toen de inwoners van Dendermonde de polders liet overstromen. In 1706 werd de stad belegerd en in puin geschoten door de troepen van de Hertog van Marlborough. In 1708 werd de stad heropgebouwd naar de principes van Vauban, maarschalk-architect. In 1717 werd vervolgens een tweede Barrièretraktat opgesteld waardoor Nederlandse en Oostenrijkse troepen de Dendermondse kazernes bemanden. Samen met de andere barrièrestedes moest Dendermonde de bescherming tegen eventuele Franse agressie garanderen. Toch kreeg Dendermonde te lijden onder de bezetting van Franse troepen van 1745 tot 1749. In 1800, onder het bewind van Napoleon, kreeg Dendermonde een rechtbank van eerste aanleg. Aan het einde van de 18de eeuw werd de versterking ontmanteld in opdracht van Jozef II, maar in 1816 werd de stad opnieuw versterkt, aangezien Dendermonde een onderdeel vormde van de Wellingtonlinie tegen Frankrijk. Er werden nieuwe bastions opgetrokken en tijdens het bewind van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden (1827-1830) werd een infanteriekazerne gebouwd.

Van 4 tot 6 september 1914 werden bijna alle huizen en openbare gebouwen in het stadscentrum verwoest door Duitse troepen. Huizen en winkels werden geplunderd en nadien in brand gestoken. Het stadhuis met het stadsarchief, het belfort en fabriek als Vertongen-Goens (touw en staaldraadkabelfabrikant) werden niet gespaard van de vlammen. Enkel het Vleeshuis, een aantal hoekwoningen en arbeidershuisjes bleven gespaard. Door de vroeger functie van vestiging- en garnizoensstad en door de catastrofe van 1914 is Dendermonde niet uitgegroeid tot een grote stad. In de tweede helft van de 20ste eeuw werden grote, belangrijke openbare werken uitgevoerd, waaronder het omleggen van de Dender zodat deze niet langer door het stadscentrum liep. In 1971 voegden de gemeenten Appels en Sint-Gillis-bij-Dendermonde zich bij Dendermonde. In 1976 volgden Baasrode, Grembergen, Mespelare, Oudegem en Schoonaarde.²⁷

3.3.2 Historische situatie aan de hand van cartografische bronnen

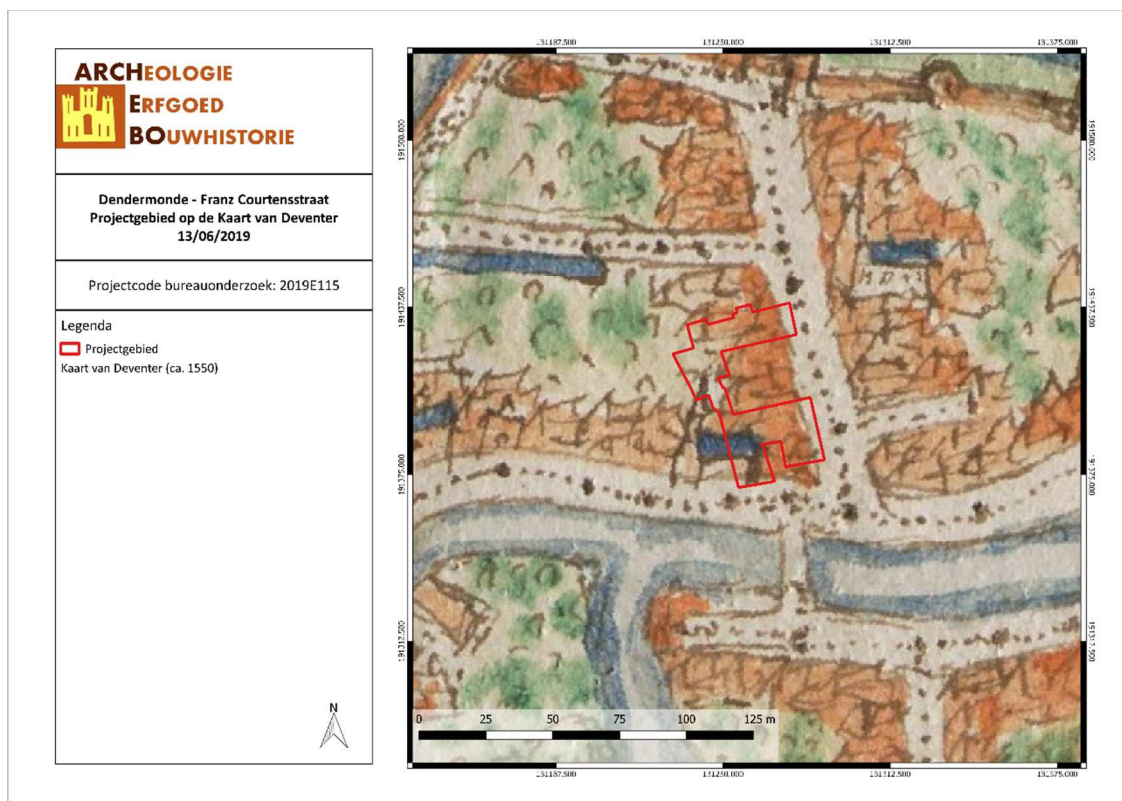
Een belangrijke bron van informatie wordt geleverd door het historisch kaartmateriaal. Dit om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16de eeuw of later voorhanden zijn.

Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op kaarten geen garantie dat er geen bebouwing is geweest. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en

²⁷ "Dendermonde", in *Wikipedia*, 6 juni 2019, <https://nl.wikipedia.org/w/index.php?title=Dendermonde&oldid=53966937>; "Historische stadskern van Dendermonde".

belangrijkere bouwwerken zoals kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er weinig of geen aandacht voor de burgerlijke architectuur. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Mogelijk eerder aanwezige middeleeuwse structuren waren misschien reeds verdwenen.

Op de Kaart van Deventer is het projectgebied reeds bebouwd langs de straatzijde. Ten zuidwesten van het terrein en in het zuiden van het projectgebied is een kerkgebouw zichtbaar. Dit zou de 16de-eeuwse kapel kunnen zijn die in de CAI (1270) staat.

DEFR/19/06/13/17 - Digitale aanmaak

Figuur 23: Detail uit de Kaart van Deventer met aanduiding van het projectgebied (KBR, 2019)

Vervolgens worden enkele pre-19de-eeuwse cartografische bronnen behandeld zoals de Villaretkaart en de Ferrariskaart. Op de Villaretkaart (ca. 1745-48) is het projectgebied volledig bebouwd, maar de kaart toont geen details m.b.t. de bebouwing. Op de Ferrariskaart valt af te leiden dat het projectgebied rond 1777 grotendeels bebouwd was. In het zuiden en noordoosten van het terrein staan gebouwen, het noordwesten bestaat dan weer uit privé tuintjes en weiland die van elkaar gescheiden worden door een bomenrij.

DEFR/19/06/13/18 - Digitale aanmaak

Figuur 24: Detail uit de Villaretkaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2019)

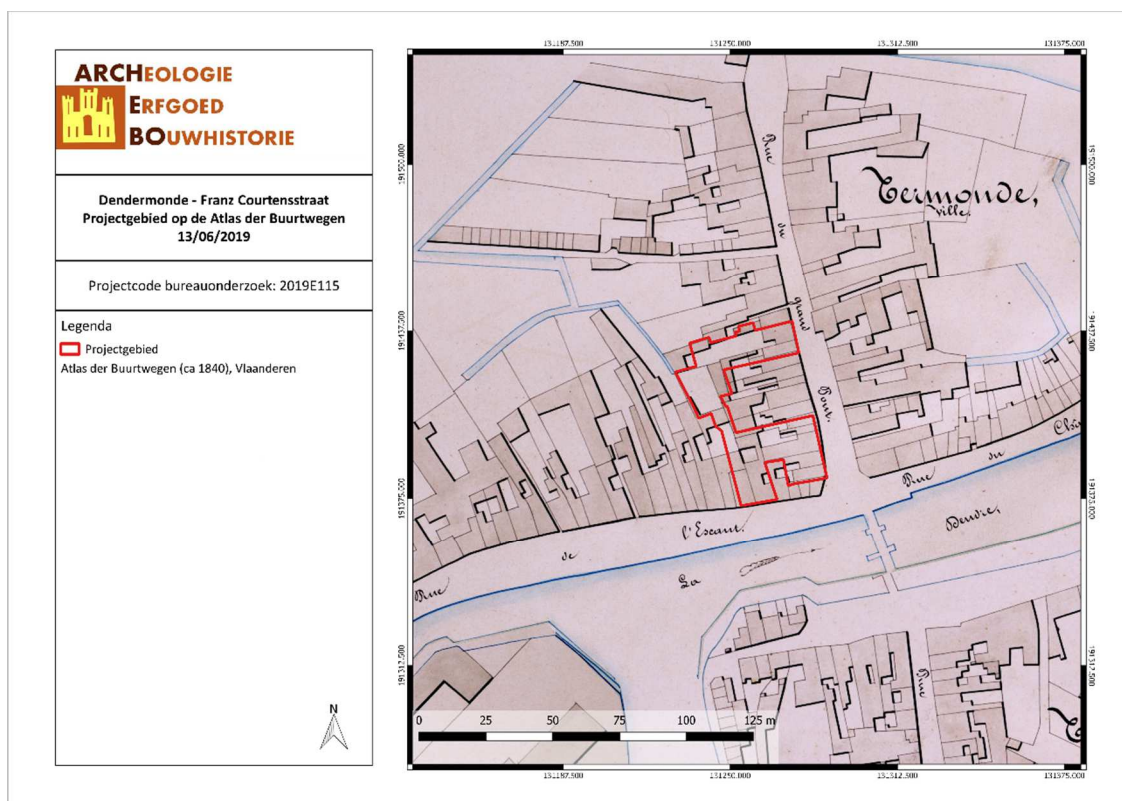
DEFR/19/06/13/19 - Digitale aanmaak

Figuur 25: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2019)

Vervolgens worden vier cartografische bronnen uit de 19de eeuw vergeleken. De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering de wet van 10 april 1841. De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (sentiers). Per toenmalige gemeente werd een atlas opgemaakt, met

uitzondering van een aantal stadskernen.²⁸ De kaarten Vandermaelen of Vandermaelenkaarten zijn een verzameling van historische kaarten van België, gemaakt door Philippe Vandermaelen (1795-1869). Deze kaarten geven een gedetailleerd beeld van heel België en worden beschouwd als de opvolger van de Ferrariskaarten uit de periode 1771-1778. Met de Popp-kaarten wordt de verzameling van kadasterkaarten bedoeld die in de 19de eeuw uitgegeven werd door de Brugse drukker-uitgever Philippe Chrétien Popp (1805-1879). Een vierde bron is de topografische kaart van 1873.

Op de Atlas der Buurtwegen eveneens grotendeels bebouwd. De contouren zijn duidelijk afgelijnd, maar de functie van de gebouwen is ongekend. De huidige Veerstraat wordt aangeduid als *Rue du grand Pont*, de Franz Courtensstraat wordt aangeduid als *Rue de l'Escaut*. Op de Vandermaelenkaart is het projectgebied volledig aangeduid als bebouwd. De Popp-kaart en de topografische kaart van 1873 tonen grotendeels dezelfde situatie als de Atlas der Buurtwegen.

DEFR/19/06/13/20 - Digitale aanmaak

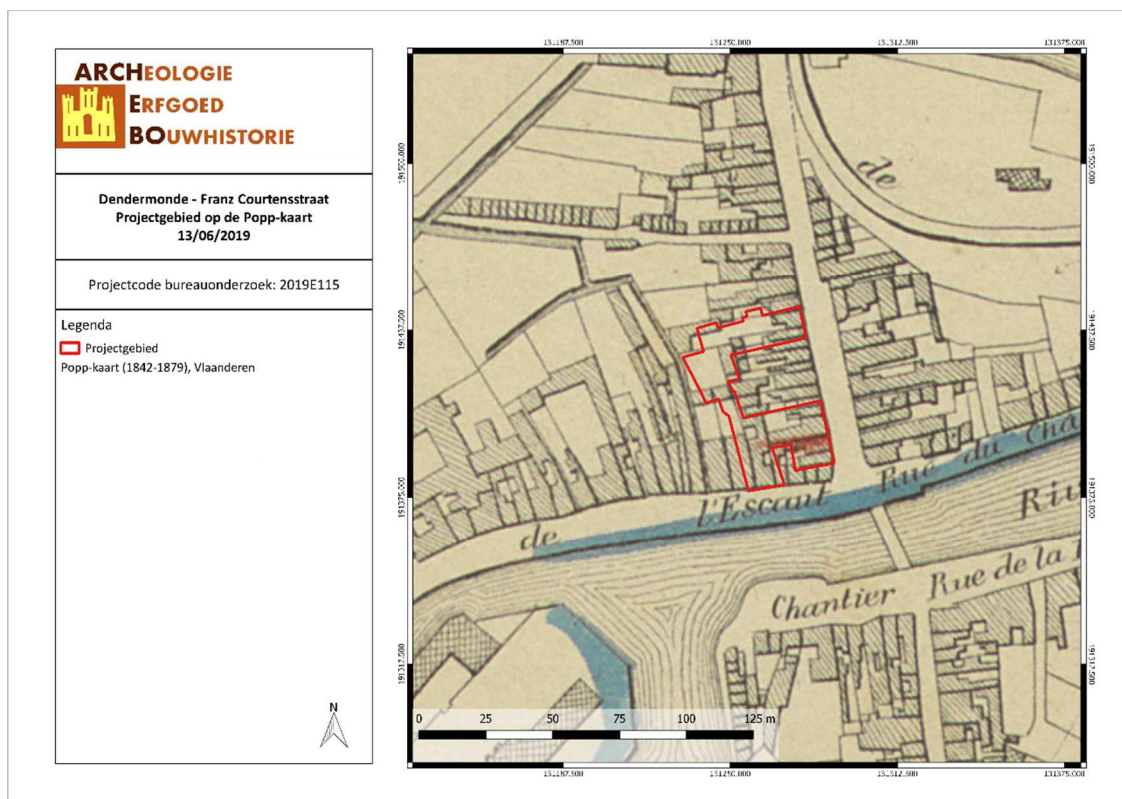
Figuur 26: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2019)

²⁸ Geopunt Vlaanderen, "Atlas der Buurtwegen", geraadpleegd 2 januari 2018, <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.

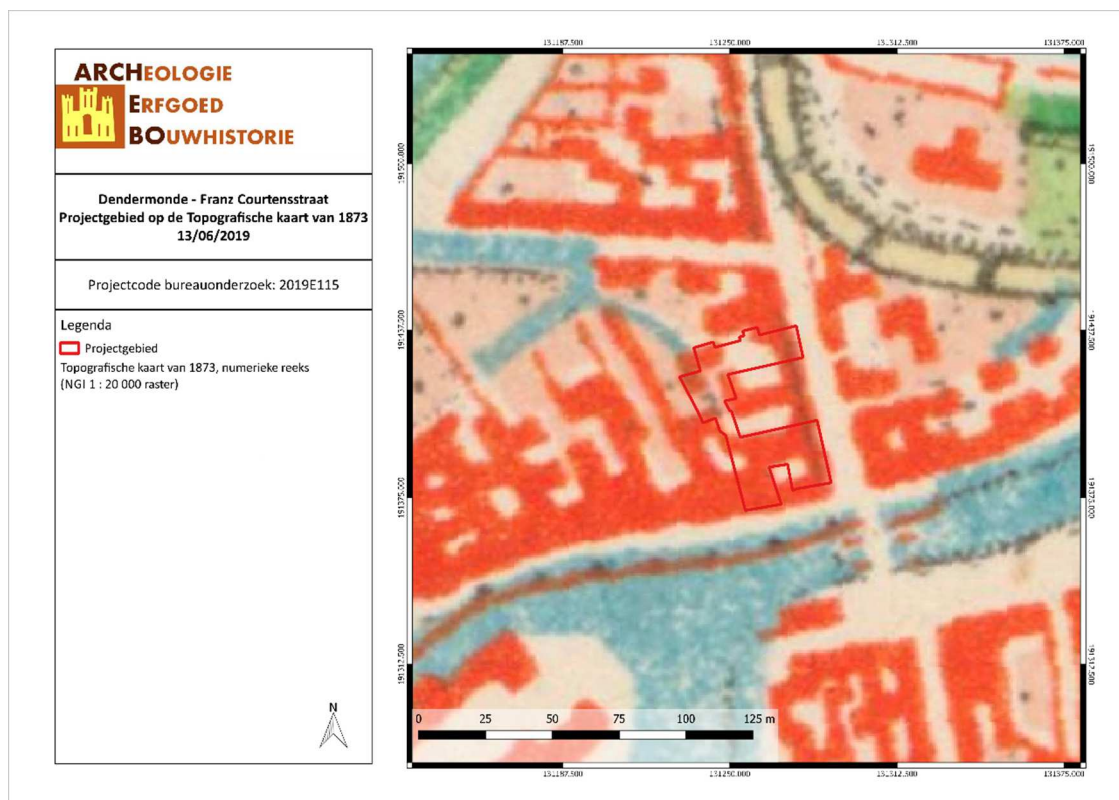
DEFR/19/06/13/21 - Digitale aanmaak

Figuur 27: Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2019)

DEFR/19/06/13/22 - Digitale aanmaak

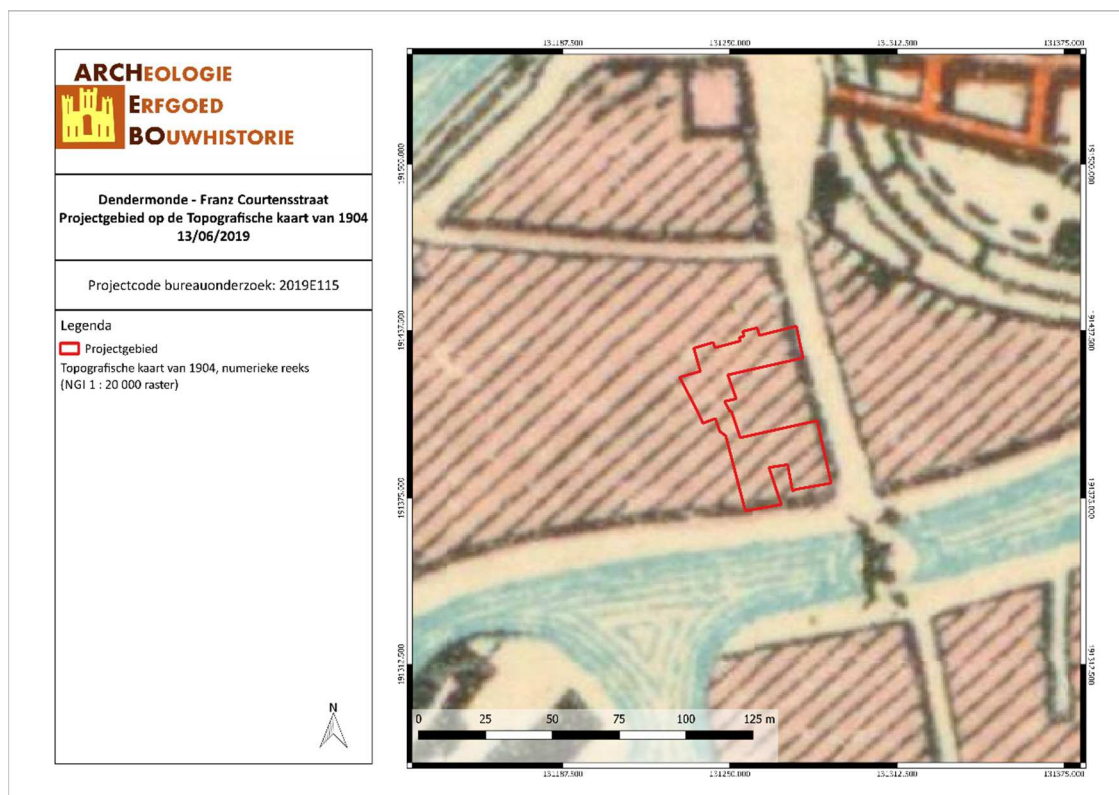
Figuur 28: Situering van het projectgebied op de Poppkaart (Geopunt, 2019)

DEFR/19/06/13/23 - Digitale aanmaak

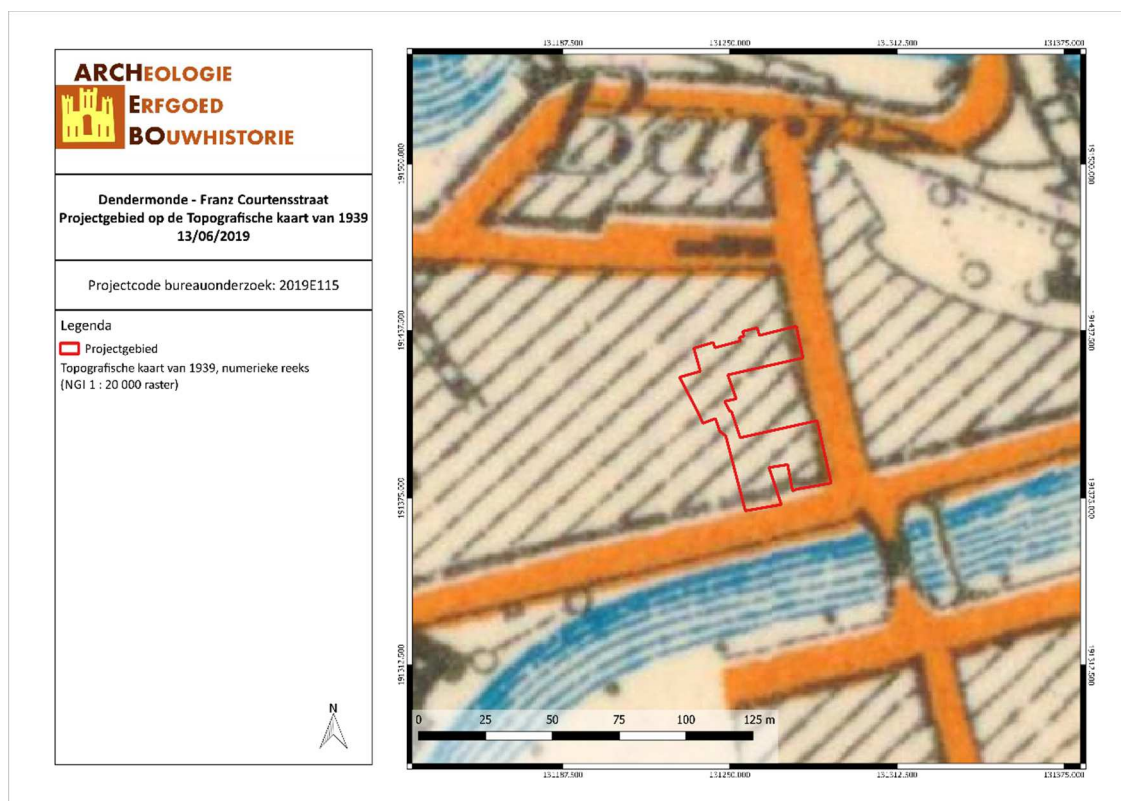
Figuur 29: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1873 (Cartesius, 2019)

Vervolgens worden er topografische kaarten en luchtfoto's uit de 20ste en 21ste eeuw vergeleken. Op de topografische kaarten van 1904, 1939, 1969 en 1981-1989 is het volledig projectgebied aangeduid als bebouwd, maar zijn geen details m.b.t. de bebouwing zichtbaar. Op de luchtfoto van 2000-2003 is de huidige situatie zichtbaar.

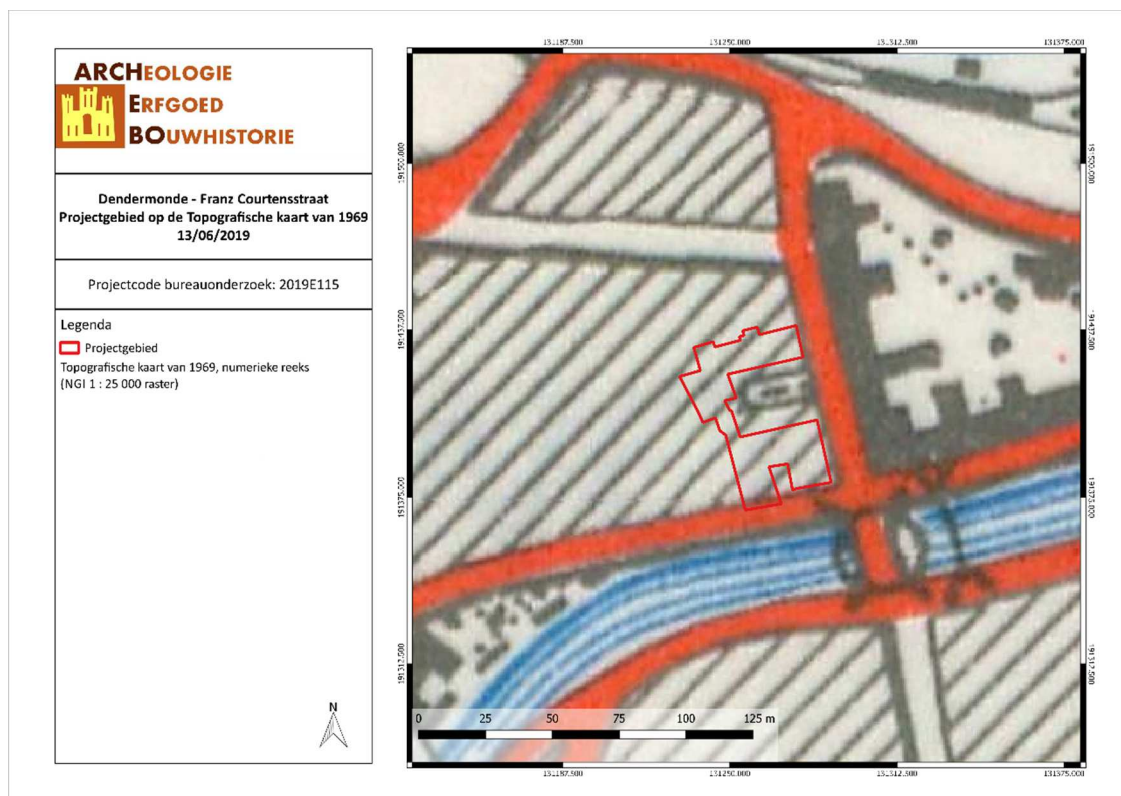
DEFR/19/06/13/24 - Digitale aanmaak

Figuur 30: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1904 (Cartesius, 2019)

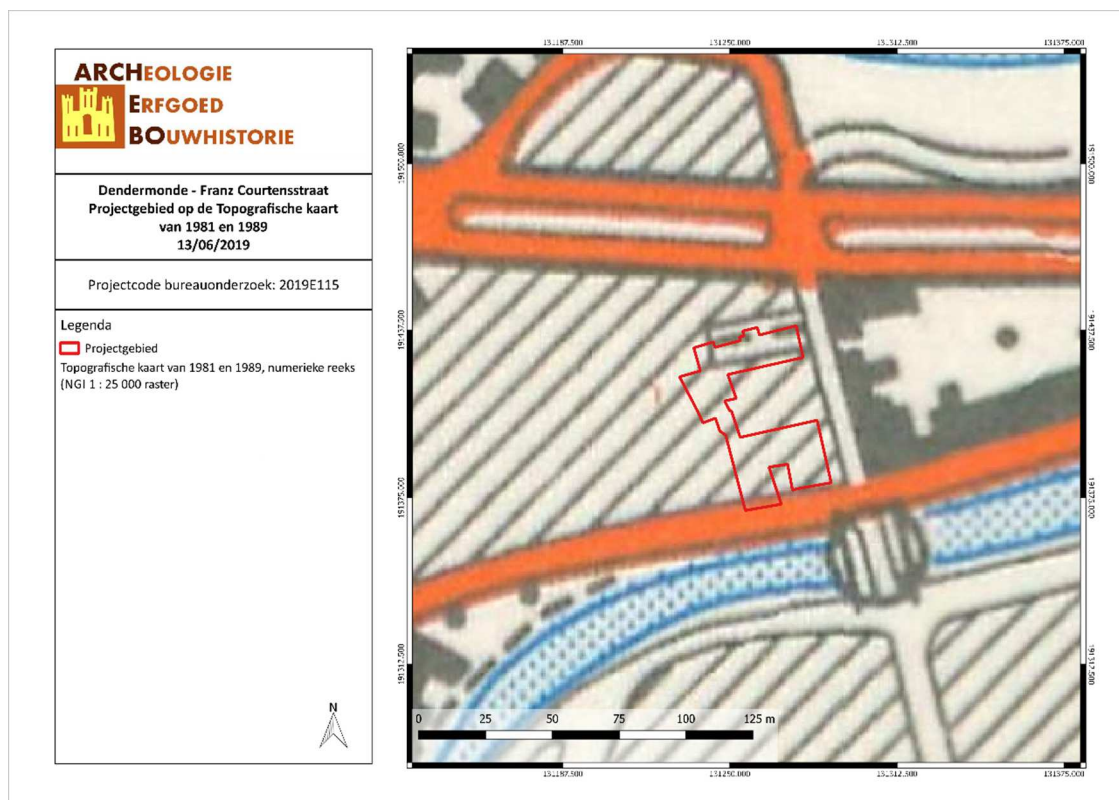
DEFR/19/06/13/25 - Digitale aanmaak

Figuur 31: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2019)

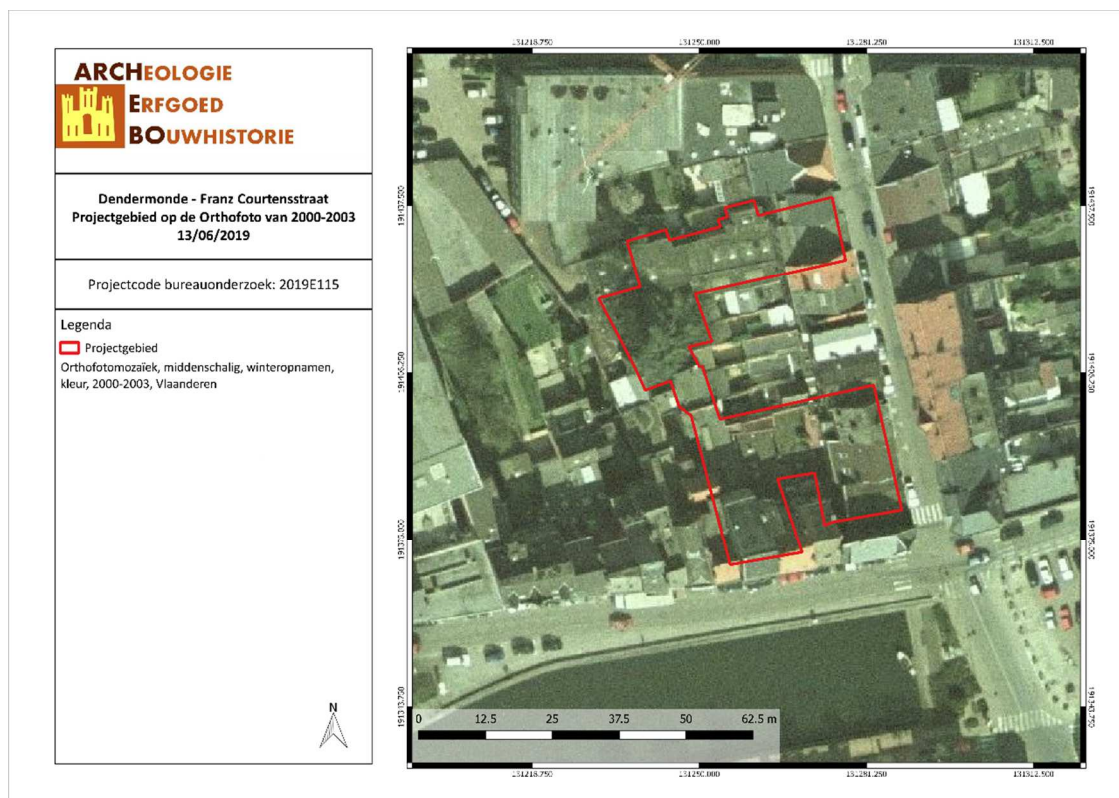

DEFR/19/06/13/26 - Digitale aanmaak

Figuur 32: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2019)

DEFR/19/06/13/27 - Digitale aanmaak

Figuur 33: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1981-1989 (Cartesius, 2019)

DEFR/19/06/13/28 - Digitale aanmaak

Figuur 34: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 2000-2003 (Geopunt, 2019)

3.4 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat er binnen het projectgebied bebouwing aanwezig is geweest vanaf de tweede helft van de 16de eeuw tot nu. Mogelijk was er reeds vroeger bebouwing, aangezien Dendermonde voor het eerst vermeld wordt in een document uit 1087. Historisch gezien kunnen we voor het projectgebied dan ook spreken van een lage densiteit aan bebouwing.

In de dichte en ruime omgeving van het projectgebied bevinden zich meerdere archeologische waarden. Het betreft sporen van een stadspoort uit de Volle Middeleeuwen (CAI 1220), sporen van een Laatmiddeleeuwse kapel (CAI 1257), een algemene ophoging van de zone met daarop een 16de-eeuws groot gebouw met een bakstenen vloer, houten funderingspalen en een greppel, sporen van de bouw van het Spaans kasteel in de 16de eeuw, met een kapel, een funderingsmuur van ruim 1 meter dik en een funderingsblok, sporen van de afbraak van het Spaans Kasteel en van een ophoging met strandzand, sporen van de 19de-eeuwse spoorlijn met spoorwegberm en sporen van het 18de-eeuws buskruitmagazijn Sint-Theresia (CAI 20183), sporen van een 16de-eeuwse kapel (CAI 1270), de plattegrond van een Laatmiddeleeuws gebouw en een kleine, wit marmeren gedenkplaat met opschrift uit de kloosterkapel, een cartouche uit zandsteen en een arduinen steen uit de 17de - 18de eeuw (CAI 30001), sporen van een Laatmiddeleeuwse brug (CAI 1181), sporen van een 17de-eeuws klooster en van het Laatmiddeleeuws Lombaerdenhof, veel grijs aardewerk, steengoed en roodgeglazuurd aardewerk uit de 14de-15de eeuw (CAI 1153), sporen van een burcht uit de Volle Middeleeuwen, massieve funderingsblokken uit kalksteen van een 17de-eeuws klooster en enkele 17de-eeuwse graven (CAI 30008), sporen van de Laatmiddeleeuwse stadsmuur (CAI 20038), sporen van een Laatmiddeleeuwse banmolen (CAI 1221), sporen van het Laatmiddeleeuws Onze-Lieve-Vrouw-ter-Dijkpoort gasthuis en de bijhorende kapel (CAI 1256), een Volmiddeleeuwse stadspoort (CAI 1264), sporen van een Laatmiddeleeuws huis (CAI 30003), de plattegrond van een 17de-eeuws huis (CAI 30002) sporen van een Laatmiddeleeuws, openbaar gebouw (CAI 1267), de Laatmiddeleeuwse lakenhal, het Laatmiddeleeuws belfort en het Laatmiddeleeuws schepenhuis (CAI 1189), sporen van een Laatmiddeleeuwse stadspoort (CAI 1222), restanten van een 19de-eeuwse (mogelijk 18de-eeuwse) lakenfabriek (CAI 20155), restanten van de verschillende opeenvolgende kazernes, kuilen en grachtstructuren met 14de- tot 16de-eeuws materiaal en twee Laatmiddeleeuwse scherven aardewerk (CAI 1225), een Laatmiddeleeuwse kapel (CAI 1269), middeleeuwse leerresten, een kerkhof, sporen van een 'burchtkapel', sporen van de houten kade van de Visgracht, sporen van de gracht zelf, sporen van een marktplein, van een knuppelweg of houten pad op het plein en van twee brugovergangen uit de Volle Middeleeuwen, sporen van de versmalling en bakstenen kademuur in de Visgracht en resten van een kelderruimte en bijgebouw uit de Late Middeleeuwen en sporen van een 17de-eeuwse kademuur (CAI 827), sporen van een Laatmiddeleeuwse kapel (CAI 1268), Laatmiddeleeuwse beerputten en sporen van een gebouw (CAI 1197), sporen van Laatmiddeleeuwse openbare gebouwen en bewoning (CAI 1203 en CAI 1226), 16de-18de-eeuwse funderingsmuren, resten van een herenwoning en een 20ste-eeuwse, bakstenen regenwaterton (CAI 150542), sporen van een Laatmiddeleeuws ouderlingentehuis (CAI 1271), Laatmiddeleeuwse muur- en vloerresten, fragmenten van grijs aardewerk van kogelpotten uit de Volle Middeleeuwen, een Laatmiddeleeuws fragment van bot, Laatmiddeleeuwse (geglazuurde) bakstenen en mortel, fragmenten van een faincebord, een teil, rood geglazuurd aardewerk, Westerwaldsteengoed, fragmenten rood aardewerk van een grape, fragmenten van een bord met groene en gele slibversiering, fragmenten van een vensterglas en grijs aardewerk van kannen en teilen uit de Late Middeleeuwen, de voet en stam van een kelkglas in façon de Venise uit de 17de eeuw, twee, 17de-eeuwse muurresten en een element van een bronzen deurbeslag (niet gedateerd) (CAI 158904), sporen van een Laatmiddeleeuwse riolering, ceramiek, leder, glas, metaal en wapens, beenderen, schelpen en de bouwaanzet van vier bruggetjes (CAI 30000), sporen van een 16de-eeuws lusthof (CAI 1188), een fragment van een strijdhamer in gepolijste steen, aardewerk en een mensenschedel uit het Neolithicum, sporen van een werkplaats van

rendiergeweien uit het Midden-Neolithicum, een unieke, bronzen randbijl (Centraal-Europese afkomst) uit de Vroege Bronstijd, een Centraal-Europese, metalen beenspiraal van het type Wollmesheim en een speld met een schijfvormige kop, versiering met driehoekjes en geribde banden uit de Late Bronstijd, terra sigillata met een stempel uit de Romeinse Tijd, Merovingisch en Vroegmiddeleeuws aardewerk, Vroegmiddeleeuwse wapens (scramasax, zwaard, lansijzers) en aardewerk, zwaarden en stenen kanonballen uit de Late Middeleeuwen (CAI 30643), sporen van een Laatmiddeleeuws klooster, verschillende Laatmiddeleeuwse graven, de helft van een arduinen grafzerk uit de 15de of 16de eeuw, ceramiek, tegels, fragmenten van flessen, metaal, bouwfragmenten en 18de-eeuwse fragmenten van een wit marmeren grafzerk of gedenkplaat (CAI 1151), sporen van een 17de-eeuws klooster en van een Laatmiddeleeuws, openbaar gebouw (CAI 1252), sporen van een Laatmiddeleeuwse pastorie, een gracht, een smeedijzeren pijpsleutel uit de Vroeg-Gotische periode (12de-14de eeuw) en enkele munten (13de-18de eeuw) (CAI 30005), sporen van begraving en grafzerken uit de Late Middeleeuwen en een Laatmiddeleeuwse kerk (CAI 30719), sporen van een 19de-eeuws huis (CAI 162181), Laatmiddeleeuwse, houten funderingspalen met daartussen rood aardewerk en faïence-scherven (CAI 20000), het Laatmiddeleeuws Prinsenhof (CAI 1246), sporen van een Laatmiddeleeuws, openbaar gebouw (CAI 1266), sporen van een Laatmiddeleeuwse kapel (CAI 1254), sporen van een stadspoort uit de Volle Middeleeuwen en twee Laatmiddeleeuwse, ronde structuren met een vloer in baksteen, greppels, graven (ceramiekresten) en een benen kam (CAI 1249), een 16de-eeuwse kruik met munten (CAI 1149), een Laatmiddeleeuwse sluis en de sporen van een 17de-eeuwse molen (CAI 1179), sporen van een Laatmiddeleeuws klooster (CAI 1251), sporen van een gebouwplattegrond uit de Nieuwe Tijd (CAI 30006), sporen van openbare gebouwen die in 1845 zijn afgebroken om plaats te maken voor nieuw bouwwerk in Neo-Byzantijnse stijl (CAI 1259), verschillende ophogingspakketten, een vijver, muurresten, grachten en enkele kuilen uit de Nieuwste Tijd (CAI 206990), de Onze-Lieve-Vrouw parochiekerk en het kerkhof uit de Volle Middeleeuwen en sporen van de 18de-eeuwse koninklijk smidse Sint-Elooi (CAI 1196).

Topografisch gezien ligt het projectgebied in een natte vallei waar verschillende droge koppen voorkomen, zoals te zien is op figuur 11. Steentijdsites kunnen verwacht worden op deze droge koppen, indien deze in het projectgebied bewaard zijn. Door de ligging binnen het historisch stadscentrum zijn er verwachtingen naar sporensites, in het bijzonder naar deze daterend uit de Volle en Late Middeleeuwen.

4 RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het bureauonderzoek samengevat en geanalyseerd. Deze analyse leidt tot een advies voor een eventueel vervolgonderzoek of voor een vrijgave van het terrein. Dit advies dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed.

4.1 ALGEMEEN

Naar aanleiding van een omgevingsvergunning heeft ARCHEBO bvba in opdracht van Bouwpartners Poppe bvba een archeologienota opgemaakt voor een projectgebied aan de Veerstraat huisnummers 1 t.e.m. 9 en tussen huisnummers 19 en 37 en aan de Franz Courtensstraat 33-34-35 in Dendermonde (Oost-Vlaanderen). Op het projectgebied zal door de opdrachtgever de bestaande bebouwing gesloopt worden. Vervolgens zullen drie nieuwe gebouwen opgetrokken worden. De verschillende verdiepingen zijn bereikbaar via een trap en lift. De nieuwbouw in het zuiden van het terrein zal een kelderverdieping krijgen met parking, een fietsenstalling, bergingen, technische ruimtes en teller-ruimtes. Binnen het terrein komen drie regenwaterputten en drie septische putten. Aan de Veerstraat vertrekt een oprit die opgebouwd zal zijn uit grindstabilisatieplaten, opgevuld met siergrind en langs de oprit worden parkeerplaatsen en een fietsenstalling voorzien. In het noorden, achter de parkeerplaatsen wordt een afvalberging voorzien. De rest van het projectgebied zal bestaan uit een groene zone met bomen. Het projectgebied heeft een totale oppervlakte van ca. 1 564,66 m².

4.2 BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Het doel van dit bureauonderzoek was een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij kunnen volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?

Historische gegevens werden door middel van bronnenonderzoek en cartografisch onderzoek verworven. Cartografisch onderzoek heeft aangetoond dat er bebouwing aanwezig was binnen het projectgebied vanaf de tweede helft van de 16de eeuw tot nu. Mogelijk was er reeds vroeger bebouwing, aangezien Dendermonde voor het eerst vermeld wordt in een document uit 1087. Het Burgerhuis (Franz Courtensstraat 33) werd heropgebouwd naar plannen uit 1921.

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. In de dichte en ruime omgeving van het projectgebied bevinden zich meerdere archeologische waarden. Het betreft een fragment van een strijdhamer in gepolijste steen, aardewerk en een mensenschedel uit het Neolithicum, sporen van een werkplaats van rendiergeweien uit het Midden-Neolithicum, een unieke, bronzen randbijl (Centraal-Europese afkomst) uit de Vroege Bronstijd, een Centraal-Europese, metalen beenspiraal van het type Wollmesheim en een speld met een schijfvormige kop, versiering met driehoekjes en geribde banden uit de Late Bronstijd, terra sigillata met een stempel uit de Romeinse Tijd, leerresten uit de Middeleeuwen, Merovingisch aardewerk, wapens en aardewerk uit de Vroege Middeleeuwen, sporen van stadspoorten, van een burcht, van een burchtkapel, van de houten kade van de Visgracht, van de gracht zelf, van een marktplein, van een knuppelweg of houten pad en van twee brugovergangen, een kerkhof, fragmenten van grijs aardewerk van kogelpotten en de Onze-Lieve-Vrouw parochiekerk met kerkhof uit de Volle Middeleeuwen, sporen van vier kapellen, van een brug, van de stadsmuur, van een stadspoort, van een banmolen, van het Onze-Lieve-Vrouw-ter-Dijkpoort gasthuis en de bijhorende kapel, van drie huis, van openbare gebouwen, van de lakenhal, van het belfort en van het schepenhuis, van het Lombaerdenhof, van een ouderlingentehuis, van riolering, van twee kloosters, van een pastorie, van het Prinsenhof, van de versmalling van de Visgracht, van een kelderruimte en bijgebouw en van begraving, de plattegrond van een gebouw, beerputten, muur- en vloerresten, de bouwaanzet van vier bruggetjes, de bakstenen kademuur in de Visgracht, aardewerk, steengoed, fragment van bot, ceramiek, leder, glas, metaal en wapens, beenderen, schelpen, verschillende graven, een gracht, stenen kanonballen, een sluis, houten

funderingspalen met daartussen rood aardewerk en faïence-scherven, twee ronde structuren met een vloer in baksteen, greppels, graven (ceramiekresten), een benen kam, (geglazuurde) bakstenen en mortel, fragmenten van een faïencebord, een teil, fragmenten van een bord met groene en gele slibversiering, fragmenten van een vensterglas, grafzerken en een kerk uit de Late Middeleeuwen, een smeedijzeren pijpsleutel uit de Vroeg-Gotische periode (12de-14de eeuw), enkel munten uit de 13de-18de eeuw, veel grijs aardewerk, steengoed en roodgeglazuurd aardewerk uit de 14de-15de eeuw, kuilen en grachtstructuren met 14de- tot 16de-eeuws materiaal, de helft van een arduinen grafzerk en ceramiek, tegels, fragmenten van flessen, metaal, bouwfragmenten uit de 15de of 16de eeuw, een algemene ophoging met daarop een groot gebouw met een bakstenen vloer, houten funderingspalen en een greppel, sporen van de bouw en afbraak van het Spaans kasteel met een kapel, een funderingsmuur van ruim 1 meter dik en een funderingsblok, sporen van een ophoging met strandzand, sporen van een kapel en van een luthof en een kruik met munten uit de 16de eeuw, funderingsmuren uit de 16de - 18de eeuw, sporen van drie kloosters, van een kademuur, van een molen, van openbare gebouwen, enkele graven, de plattegrond van een huis, twee muurresten en de voet en stam van een kelkglas in façon de Venise uit de 17de eeuw, een kleine, wit marmeren gedenkplaat met opschrift uit de kloosterkapel, een cartouche uit zandsteen en een arduinen steen uit de 17de - 18de eeuw, fragmenten van een wit marmeren grafzerk of gedenkplaat, sporen van het buskruitmagazijn Sint-Theresia en van de koninklijk smidse Sint-Elooi uit de 18de eeuw, restanten van een lakenfabriek en sporen van de spoorlijn met spoorwegberm en van een huis uit de 19de eeuw, resten van een herenwoning en een bakstenen regenwaterton uit de 20ste eeuw, verschillende ophogingspakketten, een vijver, muurresten, grachten en enkele kuilen uit de Nieuwste Tijd, restanten van de verschillende opeenvolgende kazernes en een element van een bronzen deurbeslag (niet gedateerd).

2. *Welke info valt er te vinden over de voormalige constructies op het terrein?*

Aan de hand van het kaartmateriaal konden we achterhalen dat er binnen het projectgebied gebouwen stonden vanaf de tweede helft van de 16de eeuw tot nu. Mogelijk was er reeds vroeger bebouwing, aangezien Dendermonde voor het eerst vermeld wordt in een document uit 1087. Het Burgerhuis (Franz Courtensstraat 33) werd heropgebouwd naar plannen uit 1921.

3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van het historische kaart- en bronnenmateriaal?*

Op basis van de historische bronnen en kaarten kan geen uitsluitsel gemaakt worden in de te verwachten structuren.

4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

Ter hoogte van de bestaande bebouwing is er verstoring van de bodem en het bodemarchief te verwachten. De minste verstoringen kunnen verwacht worden in het noordwesten van het projectgebied (groene zone). Toekomstige verstoringen zijn te verwachten bij de sloop van de huidige bebouwing en het bouwen van de drie nieuwe gebouwen en de kelderverdieping.

4.3 SAMENVATTING / ASSESSMENT BUREAUONDERZOEK

In deze samenvatting wordt een kort overzicht gegeven van de werkwijze van het bureauonderzoek en de belangrijkste conclusies. Bovendien wordt een afweging gemaakt van de noodzaak voor verder vooronderzoek voor de locatie.

4.3.1 Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek

Op het projectgebied zal door de opdrachtgever de bestaande bebouwing gesloopt worden. Vervolgens zullen drie nieuwe gebouwen opgetrokken worden. In deze gebouwen zullen een handelspand en appartementen worden ondergebracht. De verschillende verdiepingen zijn bereikbaar via een trap en lift. De nieuwbouw in het zuiden van het terrein zal een kelderverdieping (ca. 3,50m diepte) krijgen, waar parkeergelegenheid voor personenwagens en een fietsenstalling worden voorzien. Op de kelderverdieping komen ook bergingen, technische ruimtes en teller-ruimtes. Binnen het terrein komen drie regenwaterputten (elk 12.500 liter) en drie septische putten (elk 5.200 liter). Aan de Veerstraat vertrekt een oprit die van oost, via west naar zuid loopt binnen het projectgebied. Deze oprit en verharde (voet)paden binnen het terrein zullen opgebouwd zijn uit grindstabilisatieplaten, opgevuld met siergrind. Langs de oprit worden 18 parkeerplaatsen voor personenwagens en een fietsenstalling voor 20 fietsen voorzien. In het noorden, achter de parkeerplaatsen wordt een afvalberging voorzien. De rest van het projectgebied zal bestaan uit een groene zone met bomen. Het projectgebied heeft een totale oppervlakte van ca. 1 564,66 m².

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. In de dichte en ruime omgeving van het projectgebied bevinden zich meerdere archeologische waarden. Het betreft een fragment van een strijdhamer in gepolijste steen, aardewerk en een mensenschedel uit het Neolithicum, sporen van een werkplaats van rendiergeweien uit het Midden-Neolithicum, een unieke, bronzen randbijl (Centraal-Europese afkomst) uit de Vroege Bronstijd, een Centraal-Europese, metalen beenspiraal van het type Wollmesheim en een speld met een schijfvormige kop, versiering met driehoekjes en geribde banden uit de Late Bronstijd, terra sigillata met een stempel uit de Romeinse Tijd, leerresten uit de Middeleeuwen, Merovingisch aardewerk, wapens en aardewerk uit de Vroege Middeleeuwen, sporen van stadspoorten, van een burcht, van een burchtkapel, van de houten kade van de Visgracht, van de gracht zelf, van een marktplein, van een knuppelweg of houten pad en van twee brugovergangen, een kerkhof, fragmenten van grijs aardewerk van kogelpotten en de Onze-Lieve-Vrouw parochiekerk met kerkhof uit de Volle Middeleeuwen, sporen van vier kapellen, van een brug, van de stadsmuur, van een stadspoort, van een banmolen, van het Onze-Lieve-Vrouw-ter-Dijkpoort gasthuis en de bijhorende kapel, van drie huis, van openbare gebouwen, van de lakenhal, van het belfort en van het schepenhuis, van het Lombaerdenhof, van een ouderlingentehuis, van riolering, van twee kloosters, van een pastorie, van het Prinsenhof, van de versmalling van de Visgracht, van een kelderruimte en bijgebouw en van begraving, de plattegrond van een gebouw, beerputten, muur- en vloerresten, de bouwaanzet van vier bruggetjes, de bakstenen kademuur in de Visgracht, aardewerk, steengoed, fragment van bot, ceramiek, leder, glas, metaal en wapens, beenderen, schelpen, verschillende graven, een gracht, stenen kanonballen, een sluis, houten funderingspalen met daartussen rood aardewerk en faïence-scherven, twee ronde structuren met een vloer in baksteen, greppels, graven (ceramiekresten), een benen kam, (geglazuurde) bakstenen en mortel, fragmenten van een faïencebord, een teil, fragmenten van een bord met groene en gele slibversiering, fragmenten van een vensterglas, grafzerken en een kerk uit de Late Middeleeuwen, een smeedijzeren pijpsleutel uit de Vroeg-Gotische periode (12de-14de eeuw), enkel munten uit de 13de-18de eeuw, veel grijs aardewerk, steengoed en roodgeglazuurd aardewerk uit de 14de-15de eeuw, kuilen en grachtstructuren met 14de- tot 16de-eeuws materiaal, de helft van een arduinen grafzerk en ceramiek, tegels, fragmenten van flessen, metaal, bouwfragmenten uit de 15de of 16de eeuw, een algemene ophoging met daarop een groot gebouw met een bakstenen vloer, houten funderingspalen en een greppel, sporen van de bouw en afbraak van het Spaans kasteel met een kapel, een funderingsmuur van

ruim 1 meter dik en een funderingsblok, sporen van een ophoging met strandzand, sporen van een kapel en van een luthof en een kruik met munten uit de 16de eeuw, funderingsmuren uit de 16de - 18de eeuw, sporen van drie kloosters, van een kademuur, van een molen, van openbare gebouwen, enkele graven, de plattegrond van een huis, twee muurresten en de voet en stam van een kelkglas in façon de Venise uit de 17de eeuw, een kleine, wit marmeren gedenkplaat met opschrift uit de kloosterkapel, een cartouche uit zandsteen en een arduinen steen uit de 17de - 18de eeuw, fragmenten van een wit marmeren grafzerk of gedenkplaat, sporen van het buskruitmagazijn Sint-Theresia en van de koninklijk smidse Sint-Elloo uit de 18de eeuw, restanten van een lakenfabriek en sporen van de spoorlijn met spoorwegberm en van een huis uit de 19de eeuw, resten van een herenwoning en een bakstenen regenwaterton uit de 20ste eeuw, verschillende ophogingspakketten, een vijver, muurresten, grachten en enkele kuilen uit de Nieuwste Tijd, restanten van de verschillende opeenvolgende kazernes en een element van een bronzen deurbeslag (niet gedateerd).

Aan de hand van het kaartmateriaal konden we achterhalen dat er binnen het projectgebied gebouwen stonden vanaf de tweede helft van de 16de eeuw tot nu. Mogelijk was er reeds vroeger bebouwing, aangezien Dendermonde voor het eerst vermeld wordt in een document uit 1087. Het Burgerhuis (Franz Courtensstraat 33) werd heropgebouwd naar plannen uit 1921.

Op de bodemkaart wordt het terrein gekarteerd OB (onder bebouwing). Binnen een straal van 500m rond het projectgebied wordt de bodem gekarteerd als OB (onder bebouwing), ON (opgehoogd terrein), OT (vergraven terrein), Pfp (zeer natte licht zandleemgronden met reductiehorizont zonder profielontwikkeling), Lfp (zeer sterk gleyige zandleemgronden zonder profielontwikkeling), Lep (sterk gleyige gronden met reductiehorizont op zandleem zonder profielontwikkeling), Efp (zeer sterk gleyige gronden, met reductiehorizont, op klei zonder profielontwikkeling), Edp (matig gleyige kleigronden zonder profielontwikkeling). Het projectgebied ligt binnen de Dender-vallei. De Oude Dender loopt net ten zuiden van het projectgebied en binnen een straal van 1km rondom het projectgebied bevinden zich meerdere beken en waterlopen, waaronder de Vaardeken, de Vondelbeek, de Laerbeek, de Balenusbeek, de Volaardebeek en de Zeeschelde. Het projectgebied ligt volgens het Digitaal Hoogtemodel tussen ongeveer 5 en 6 meter boven de zeespiegel.

Topografisch gezien ligt het projectgebied in een natte vallei waar verschillende droge koppen voorkomen, zoals te zien is op figuur 11. Steentijdsites kunnen verwacht worden op deze droge koppen, indien deze in het projectgebied bewaard zijn. Door de ligging binnen het historisch stadscentrum zijn er verwachtingen naar sporensites, in het bijzonder naar deze daterend uit de Volle en Late Middeleeuwen.

4.3.2 Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek

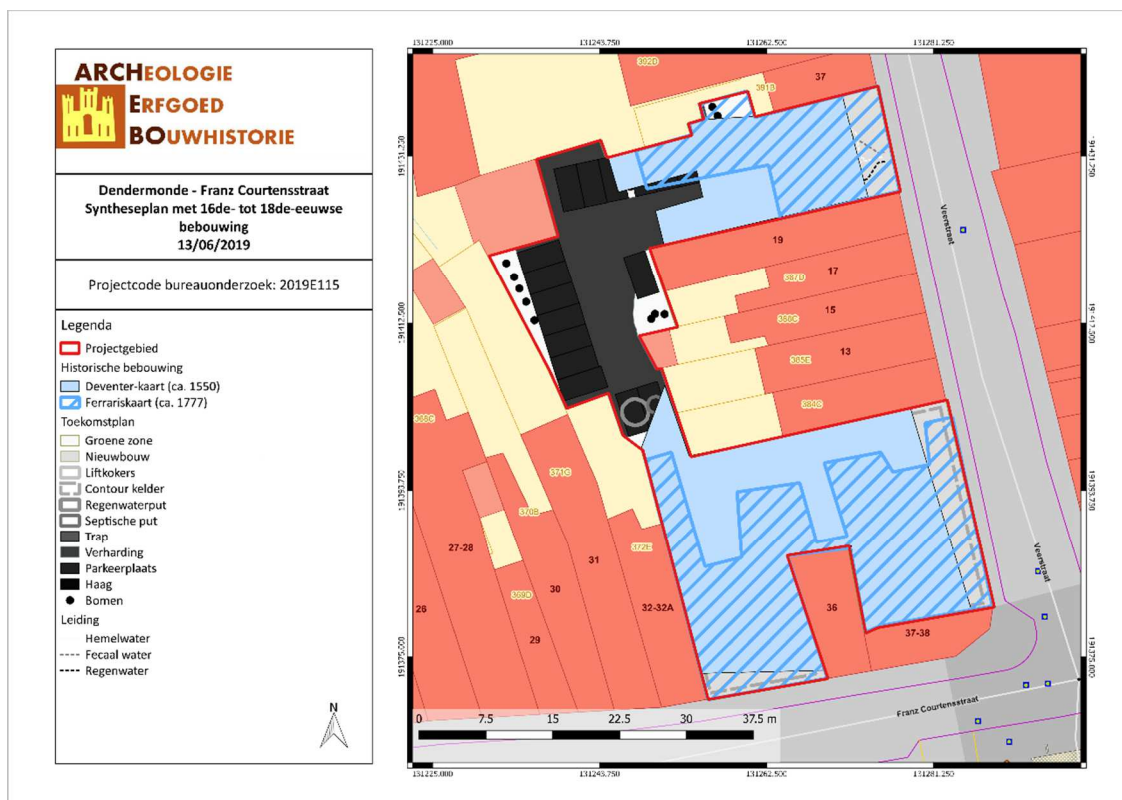
Op het projectgebied zal door 'Bouwparkers Poppe bvba' de bestaande bebouwing gesloopt worden. Vervolgens zullen drie nieuwe gebouwen opgetrokken worden. De verschillende verdiepingen zijn bereikbaar via een trap en lift. De nieuwbouw in het zuiden van het terrein zal een kelderverdieping krijgen met parking, een fietsenstalling, bergingen, technische ruimtes en teller-ruimtes. Binnen het terrein komen drie regenwaterputten en drie septische putten. Aan de Veerstraat vertrekt een oprit die opgebouwd zal zijn uit grindstabilisatieplaten, opgevuld met siergrind en langs de oprit worden parkeerplaatsen en een fietsenstalling voorzien. In het noorden, achter de parkeerplaatsen wordt een afvalberging voorzien. De rest van het projectgebied zal bestaan uit een groene zone met bomen.

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. In de dichte en ruime omgeving van het projectgebied bevinden zich meerdere archeologische waarden. Het betreft een fragment van een strijdhamer in gepolijste steen, aardewerk en een mensenschedel uit het Neolithicum, sporen van een werkplaats van rendiergeweien uit het Midden-Neolithicum, een unieke, bronzen randbijl (Centraal-

Europese afkomst) uit de Vroege Bronstijd, een Centraal-Europese, metalen beenspiraal van het type Wollmesheim en een speld met een schijfvormige kop, versiering met driehoekjes en geribde banden uit de Late Bronstijd, terra sigillata met een stempel uit de Romeinse Tijd, leerresten uit de Middeleeuwen, Merovingisch aardewerk, wapens en aardewerk uit de Vroege Middeleeuwen, sporen van stadspoorten, van een burcht, van een burchtkapel, van de houten kade van de Visgracht, van de gracht zelf, van een marktplein, van een knuppelweg of houten pad en van twee brugovergangen, een kerkhof, fragmenten van grijs aardewerk van kogelpotten en de Onze-Lieve-Vrouw parochiekerk met kerkhof uit de Volle Middeleeuwen, sporen van vier kapellen, van een brug, van de stadsmuur, van een stadspoort, van een banmolen, van het Onze-Lieve-Vrouw-ter-Dijkpoort gasthuis en de bijhorende kapel, van drie huis, van openbare gebouwen, van de lakenhal, van het belfort en van het schepenhuis, van het Lombaerdenhof, van een ouderlingentehuis, van riolering, van twee kloosters, van een pastorie, van het Prinsenhof, van de versmalling van de Visgracht, van een kelderruimte en bijgebouw en van begraving, de plattegrond van een gebouw, beerputten, muur- en vloerresten, de bouwaanzet van vier bruggetjes, de bakstenen kademuur in de Visgracht, aardewerk, steengoed, fragment van bot, ceramiek, leder, glas, metaal en wapens, beenderen, schelpen, verschillende graven, een gracht, stenen kanonballen, een sluis, houten funderingspalen met daartussen rood aardewerk en faïence-scherven, twee ronde structuren met een vloer in baksteen, greppels, graven (ceramiekresten), een benen kam, (geglazuurde) bakstenen en mortel, fragmenten van een faïencebord, een teil, fragmenten van een bord met groene en gele slibversiering, fragmenten van een vensterglas, grafzerken en een kerk uit de Late Middeleeuwen, een smeedijzeren pijpsleutel uit de Vroeg-Gotische periode (12de-14de eeuw), enkel munten uit de 13de-18de eeuw, veel grijs aardewerk, steengoed en roodgeglazuurd aardewerk uit de 14de-15de eeuw, kuilen en grachtstructuren met 14de- tot 16de-eeuws materiaal, de helft van een arduinen grafzerk en ceramiek, tegels, fragmenten van flessen, metaal, bouwfragmenten uit de 15de of 16de eeuw, een algemene ophoging met daarop een groot gebouw met een bakstenen vloer, houten funderingspalen en een greppel, sporen van de bouw en afbraak van het Spaans kasteel met een kapel, een funderingsmuur van ruim 1 meter dik en een funderingsblok, sporen van een ophoging met strandzand, sporen van een kapel en van een lusthof en een kruik met munten uit de 16de eeuw, funderingsmuren uit de 16de - 18de eeuw, sporen van drie kloosters, van een kademuur, van een molen, van openbare gebouwen, enkele graven, de plattegrond van een huis, twee muurresten en de voet en stam van een kelkglas in façon de Venise uit de 17de eeuw, een kleine, wit marmeren gedenkplaat met opschrift uit de kloosterkapel, een cartouche uit zandsteen en een arduinen steen uit de 17de - 18de eeuw, fragmenten van een wit marmeren grafzerk of gedenkplaat, sporen van het buskruitmagazijn Sint-Theresia en van de koninklijk smidse Sint-Elooi uit de 18de eeuw, restanten van een lakenfabriek en sporen van de spoorlijn met spoorwegberm en van een huis uit de 19de eeuw, resten van een herenwoning en een bakstenen regenwaterton uit de 20ste eeuw, verschillende ophogingspakketten, een vijver, muurresten, grachten en enkele kuilen uit de Nieuwste Tijd, restanten van de verschillende opeenvolgende kazernes en een element van een bronzen deurbeslag (niet gedateerd).

Vanaf de tweede helft van de 16de eeuw is de bodem verstoord geweest door het plaatsen, verbouwen en verwijderen van bebouwing. Het is moeilijk om in te schatten hoe groot de veroorzaakte verstoring is.

Topografisch gezien ligt het projectgebied in een natte vallei waar verschillende droge koppen voorkomen, zoals te zien is op figuur 11. Steentijdsites kunnen verwacht worden op deze droge koppen, indien deze in het projectgebied bewaard zijn. Door de ligging binnen het historisch stadscentrum zijn er verwachtingen naar sporensites, in het bijzonder naar deze daterend uit de Volle en Late Middeleeuwen.

4.4 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Het bureauonderzoek heeft aangetoond dat de geplande werken het bodemarchief zullen verstoren. Gezien de reële kans dat er binnen het onderzoeksgebied nog archeologische resten aanwezig zijn, stelt ARCHEBO bvba verder vooronderzoek voor. De voorgestelde uitvoeringswijze van dit vervolgonderzoek vormt het onderwerp van het 'Programma van Maatregelen'.

5 BIBLIOGRAFIE

Publicaties

Acke, Bert, Maarten Bracke, en Kris Van Quaethem. "Archeologienota Dendermonde Bogaerdstraat 33". Archeologienota. Zelzate: Acke & Bracke bvba, juni 2017.

Bogemans, Frieda. *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart - kaartblad 23, Mechelen*. Vlaamse overheid, dienst Natuurlijke Rijdommen, 1996.

Claesen, Jan. "Archeologienota Dendermonde - Kwintijnpoort". Archeologienota. Kortenaeken: ARCHEBO bvba, oktober 2016.

De Groote, Koen, en Jan Moens. "Onderzoeksrapport - Een toevalsvondst in het handelspand aan de Vlasmarkt 19 te Dendermonde". Eindverslag. Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed. Brussel: agentschap Onroerend Erfgoed, 2018.

De Puydt, Marjolijn, en Thierry Van Neste. "Archeologienota Dendermonde - De Bruynlaan 2016 bureauonderzoek". Archeologienota. Sint-Niklaas: Erfpunt - cel Onderzoek, 2016.

Devroe, Annika. "Grembergen - Steenweg van Grembergen". Archeologienota. Mechelen: Annika Devroe, 2017.

Jacops, Jonathan, en Pieter Laloo. "Dendermonde - Kwintijnpoort Lot 60 (2017B237) - Archeologienota (met beperkte samenstelling)". Archeologienota. Bredene: Ghent Archeological Team bvba, 2017.

Jacops, Jonathan, en Pieter Laloo. "Dendermonde - Kwintijnpoort Lot 61 (2017B293) - Archeologienota (met beperkte samenstelling)". Archeologienota. Bredene: GATE bvba, 2017.

Jacops, Jonathan, en Pieter Laloo. "Dendermonde - Kwintijnpoort Lot 63 (2017B254) - Archeologienota (met beperkte samenstelling)". Archeologienota. Bredene: GATE bvba, 2017.

Janssens, David, Hadewijch Pieters, en Katrien Van den Berghe. "Archeologienota Kwintijnpoort te Dendermonde (Oost-Vlaanderen)". Archeologienota. Gent: ADEDE bvba, 2017.

Laga, Pieter, Stephen Louwye, en Stéphane Geets. *Paleogene and Neogene lithostratigraphic units (Belgium)*. Geologica Belgica 4, 2001.

Lauwers, Bart, Robby Vervoort, Marjolijn De Puydt, en Thierry Van Neste. "Nota Dendermonde - De Bruynlaan/Noordlaan 2018 prospectie met ingreep in de bodem". Nota. Sint-Niklaas: Erfpunt - cel Onderzoek, 2018.

Noens, Gunther, en Pieter Laloo. "Dendermonde - Kaspermonde (2017A169) - Archeologienota (met beperkte samenstelling)". Archeologienota. Bredene: GATE bvba, 2017.

Reyns, Natasja, en Ruth Ferket. "Archeologienota: Dendermonde - Kerkstraat 47 Stedelijke Academie voor Muziek, Woord en Dans". Archeologienota. Temse: All-Archeo bvba, 2017.

Reyns, Natasja, en Ruth Ferket. "Archeologienota Dendermonde - Oude Vest (brandweerkazerne)". Archeologienota. Bornem: All-Archeo bvba, 2019.

Ryckebusch, Louise. "Sloopproject bijgebouwen infanteriekazerne, Dendermonde". Archeologienota. Nazareth: RAAP België bvba, 31 oktober 2017.

Van Laere, Emmy, Lien Van der Dooren, en Robby Vervoort. “Archeologienota Dendermonde, Abdijschool (sloop)”. Archeologienota. Bassevelde: BAAC Vlaanderen bvba, 13 december 2018.

Van Neste, Thierry, en Marjolijn De Puydt. “Archeologienota Dendermonde - Dijkstraat 2017 - bureauonderzoek”. Archeologienota. Sint-Niklaas: Erfpunt - cel Onderzoek, 2017.

Van Neste, Thierry, en Marjolijn De Puydt. “Archeologienota Grembergen - Steenweg van Grembergen 2016 bureauonderzoek”. Archeologienota. Sint-Niklaas: Erfpunt - cel Onderzoek, 2016.

Van Ranst, E, en C Sys. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1 : 20 000)*. Gent: Laboratorium voor Bodemkunde, 2000.

Vervoort, Robby. “Archeologienota: Dijkstraat 7-15, Dendermonde (prov. Oost-Vlaanderen)”. Archeologienota. Borgerhout: Robby Vervoort, oktober 2017.

Vervoort, Robby. “Archeologienota: Dijkstraat 7-15, Dendermonde (prov. Oost-Vlaanderen; ID 7756)”. Archeologienota. Borgerhout: Robby Vervoort. Freelance Senior Archeoloog, juni 2018.

Vervoort, Robby. “Archeologienota: Papiermolenstraat 17-18, Dendermonde (prov. Oost-Vlaanderen)”. Archeologienota. Borgerhout: Robby Vervoort. Freelance Senior Archeoloog, december 2017.

Online bronnen

Agentschap Onroerend Erfgoed. “Inventaris Onroerend Erfgoed”. Geraadpleegd 17 januari 2017. <https://inventaris.onroenderfgoed.be/>.

“Burgerhuis (ID 48158)| Inventaris Onroerend Erfgoed”. Geraadpleegd 14 juni 2019. <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/48158>.

“Dendermonde”. In *Wikipedia*, 6 juni 2019. <https://nl.wikipedia.org/w/index.php?title=Dendermonde&oldid=53966937>.

Geopunt Vlaanderen. “Atlas der Buurtwegen”. Geraadpleegd 2 januari 2017. <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.

“Historische stadskern van Dendermonde”. Geraadpleegd 13 juni 2019. <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140019>.

“Maurits Gysseling: Toponymisch Woordenboek (1960) p. 262”. Geraadpleegd 17 juni 2019. <http://bouwstoffen.kantl.be/tw/facsimile/?page=262>.

“Maurits Gysseling: Toponymisch Woordenboek (1960) p. 263”. Geraadpleegd 17 juni 2019. <http://bouwstoffen.kantl.be/tw/facsimile/?page=263>.

6 FIGURENLIJST

Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen.....	4
Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2019) .	6
Figuur 3: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2019).....	6
Figuur 4: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2019).....	8
Figuur 5: Situering van het projectgebied op Gewestplan (Geopunt, 2019).....	9
Figuur 6: Toekomstplan (Buro-C Architecten bvba, 2019)	10
Figuur 7: Gelijkvloers (Buro-C Architecten bvba, 2019)	10
Figuur 8: Kelderverdieping (Buro-C Architecten bvba, 2019).....	11
Figuur 9: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2019)	11
Figuur 10: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2019).....	13
Figuur 11: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2019)	13
Figuur 12: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in ZO-NW-N-ZO richting (Geopunt, 2019)	14
Figuur 13: Dendermonde aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2019)	14
Figuur 14: Situering van het projectgebied op de Tertiairgeologische kaart (DOV, 2019).....	15
Figuur 15: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/200.000 (DOV, 2019)	16
Figuur 16: Uitleg van het type volgens de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2016)	16
Figuur 17: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/50.000 (DOV, 2019)	17
Figuur 18: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2019)	18
Figuur 19: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2019).....	18
Figuur 20: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2019).....	19
Figuur 21: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2019)	26
Figuur 22: Kaart met situering van het projectgebied en IOE-relicten op GRB-basiskaart (IOE, 2019)	31
Figuur 23: Detail uit de Kaart van Deventer met aanduiding van het projectgebied (KBR, 2019)	33
Figuur 24: Detail uit de Villaretkaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2019)	34
Figuur 25: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2019).....	34
Figuur 26: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2019).....	35
Figuur 27: Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2019)	36
Figuur 28: Situering van het projectgebied op de Poppkaart (Geopunt, 2019)	36
Figuur 29: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1873 (Cartesius, 2019).....	37
Figuur 30: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1904 (Cartesius, 2019).....	38
Figuur 31: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2019).....	38
Figuur 32: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2019).....	38
Figuur 33: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1981-1989 (Cartesius, 2019)	39
Figuur 34: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 2000-2003 (Geopunt, 2019).....	39
Figuur 35: Syntheseplan met aanduiding van 16 ^{de} - tot 18 ^{de} -eeuwse bebouwing en van de geplande werken (ARCHEBO bvba, 2019).....	47
Figuur 36: Syntheseplan met aanduiding van 19 ^{de} -eeuwse bebouwing en van de geplande werken (ARCHEBO bvba, 2019)	47

7 PLANNENLIJST

DEFR/19/06/13/1 - Digitale aanmaak	6
DEFR/19/06/13/2 - Digitale aanmaak	6
DEFR/19/06/13/3 - Digitale aanmaak	8
DEFR/19/06/13/4 - Digitale aanmaak	9
DEFR/19/06/13/5 - Digitale aanmaak	11
DEFR/19/06/13/6 - Digitale aanmaak	13
DEFR/19/06/13/7 - Digitale aanmaak	13
DEFR/19/06/13/8 - Digitale aanmaak	14
DEFR/19/06/13/9 - Digitale aanmaak	15
DEFR/19/06/13/10 - Digitale aanmaak	16
DEFR/19/06/13/11 - Digitale aanmaak	17
DEFR/19/06/13/12 - Digitale aanmaak	18
DEFR/19/06/13/13 - Digitale aanmaak	18
DEFR/19/06/13/14 - Digitale aanmaak	19
DEFR/19/06/13/15 - Digitale aanmaak	26
DEFR/19/06/13/16 - Digitale aanmaak	31
DEFR/19/06/13/17 - Digitale aanmaak	33
DEFR/19/06/13/18 - Digitale aanmaak	34
DEFR/19/06/13/19 - Digitale aanmaak	34
DEFR/19/06/13/20 - Digitale aanmaak	35
DEFR/19/06/13/21 - Digitale aanmaak	36
DEFR/19/06/13/22 - Digitale aanmaak	36
DEFR/19/06/13/23 - Digitale aanmaak	37
DEFR/19/06/13/24 - Digitale aanmaak	38
DEFR/19/06/13/25 - Digitale aanmaak	38
DEFR/19/06/13/26 - Digitale aanmaak	38
DEFR/19/06/13/27 - Digitale aanmaak	39
DEFR/19/06/13/28 - Digitale aanmaak	39
DEFR/19/06/13/29 - Digitale aanmaak	47
DEFR/19/06/13/30 - Digitale aanmaak	47